БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 129 (8654) | 1958 оной июниин 3, Вторник | Сэн 20 мүнгэн

Монгол Арадай Республикын Арадай Ехэ Хуралай түлөөлэгшэдтэ ахадуугэй амар мэндэ!

Ажалшадай эрилтые һайнаар хангаха

Ажалшадай ажаһуудалай эрилтые хангадаг предприятинууд, эмхи зургаанууд жэл ерэхэ бүри улам олошоржо байна. Городууд, хүдөө нютагуудташье гутал, хубсаһа оёдог, элдэб хэрэгсэлнүүдые заһабарилдаг мастерской, бани, парикмахерска гэхэ мэтэ олоор нээгдэнэ.

Ажаһуудалай эрилтые хангадаг предприятинуудай город, тосхонуудай хүн зоной байдалда ехэ аша туһа хүргэгдэдэг байһаниинь мэдээжэ. Үнэтэй, үнэшьегүй элдэб бүдүүдые абажа, дуран соогоо таатай зохид хубсаһа оёюулдаг, хуушарһаниие заһуулдаг, сэбэрлүүлдэг байна. Тиимэһээ ажаһуудалай эрилтые хангаха предприятинуудые олошоруулха, хүдэлмэрииень һайжаруулха гээшэ шухала хэрэг болоно. БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет байгша оной май һарада республикын ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангалгые һайжаруулха тушаа тусхай тогтоол гаргаа һэн. Тэрэ тогтоол соо хэлэгдэһэнэй ёһоор республикын олзоборилгын кооперациин, Нютагай промышленность, Коммунальна ажахын министерствонүүдэй предприятинууд түсэбөө дүүргэнэгүй, ажалшадай ажаһуудалай эрилтые муугаар хангана. Ажалшадай депутадуудай Улан-Удэ, Городок, Бабушкин городуудай, Сэлэнгын, Хориин, Закаменай аймагуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудай хүтэлбэрилэгшэд тус асуудал шиидхэхэ хэрэгтэ ёһотой анхарал хандуулнагүй гэжэ тэмдэглэһэн байгаа.

Гансахан Улан-Удэ городто хэды олон мастерской, хубсаһа угаадаг газар, парикмахерска байбашье, ажалшадай эрилтэ үшөөл муугаар хангагдана. Хубсаһа оёдог мастерскойнуудта хэгдэһэн захил саг соогоо дүүргэгдэдэггүй байна. «Труд», «Победа», Чкаловай нэрэмжэтэ олзоборилгын артельнүүдтэ костюм, пальто оёулхые үгэхэдэ һараһаа наашаа сагсоо бүтэдэггүй юм. Иимэ байдалай гол шалтагаан юуб гэхэдэ, эдэ артельнүүдэй үйлэдбэриин талмай үргэдхэгдэнэгүй. Энэ асуудал түргөөр шиидхэхын тулада Бурмонпромсоведэй хүтэлбэрилэгшэдэй шухала хэмжээ абадаггүйнь гайхалтай.

Тиихэдэ горпромторг город дотор хубсаһа оёдог гурбан ательетэй юм. Эдэ предприятинуудта оёгдоһон хубсаһан ёһотойл һайн шанартай байха зэргэтэй. Ательейн оёдолшод, эсхэгшэд шадабари мэргэжэл ехэтэй байха, хүнэй захиһан ямаршье хубсаһые дуратай соонь оёжо үгэхэ уялгатай. Гэбэшье, эдэ предприятинууд мүнөө болотор ажалшадай захилые муу шанартайгаар дүүргэнэ. Илангаяа Сталинай үйлсэдэхи ательедэ олон хүнэй үгэһэн үнэтэй бүд гутаагдаһан байна.

Он жэлэй үнгэрхэ бүри республика доторнай хүдэлмэришэдэй шэнэ тосхонууд урган гарана, аймагуудай центртэ ажаһуугшадшье олошорно. Жэшээнь, гансахан Заиграйн аймагай Онохой тосхондо олон мянган хүн ажаһуудаг болонхой. Тэрэшэлэн эндэхи леспромхозуудта олон зон хүдэлмэрилнэ. Гэхэтэй хамта, эндэ столово, гутал, хубсаһа хадхаха мастерской, парикмахерска, фотографи гэхэ мэтэнүүд хэрэгтэй зэргэ соогоо нээгдэдэггүй байна. Мүн Городок, Гусиноозерск, Бабушкин городуудта энэ асуудалай хангалтагүйгөөр шиидхэгдэжэ байһаниие тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Городуудта хубсаһа угаадаг газар биишье һаа, хүдэлмэринь муугаар эмхидхэгдэнхэй. Хубсаһа тушаажа абаха пунктнуудай үсөөн дээрэһээ городой захаар ажаһуугшадай эрилтэ энэ талаар хангагданагүй. Хубсаһа угаадаг газарай хүдэлмэрилэгшэд айлаар ябажа, хубсаһа суглуулга эмхидхэдэггүй байна. Республикымнай Коммунальна ажахын министерство гэрэй эзэн эхэнэрнүүдэй ажалые хүнгэдхэхэ тушаа анхаралаа хүсэд табинагүй.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дээрэ дурсагдагша тогтоолые дүүргэжэ, ажалшадай ажаһуудалай али бүхы эрилтые гүйсэдөөр хангахын тулада Бурмонпромсоведэй, Нютагай промышленностиин министерствын зүгһөө тодорхой хэмжээ абаха саг ерээ. Энэ хэрэгтэнь ажалшадай депутадуудай городуудай, аймагуудай Соведүүдэй гүйсэдкомууд бодото туһаламжа үзүүлжэ, промкомбинат, олзоборилгын артельнүүдэй дэргэдэ гутал, хубсаһа оёхо, элдэб амһартаһаа эхилээд, гэрэй бусад хэрэгсэл заһабарилха мастерскойнуудые нээлгэхэ уялгатай.

Кукурузын баян ургасын түлөө бүгэдөөрөө тэмсэе!

☆

Тарилгаяа дүүргэбэ

Аймаг соогоо түрүүлэн, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз 90 га газарта кукуруза179 тарижа дүүргэә.

Эндэ Сергей Беликовэй хүтэлбэрилдэг комплексно агрегадайхид кукурузынгаа газарые хаһа саг соонь һайнаар элдүүрилжэ, уһалжа, мүн 500 тонно наг шэбхэ тэндээ гаргажа тараагаад, шанар һайнтайгаар тарилга хэбэ.

Тус колхозойхид тарилгынгаа бүхы газарһаа хамта 2700 тонно гэхэ гү, али гектар бүриһөө 300 центнерһээ бага бэшэ эшэ набшаһа абахаар хараална.

Тиихэдэ «Улаан Одон» колхоздо эмхидхэгдэһэн комплексно хоёр агрегат 180 гектарта кукуруза тарижа дүүргээд байна. Мүн «Путь Сталина», «Коммунизм» болон бусад колхозууд кукуруза тарижа дүүргүүтэй байнхай.

Хориин аймагай колхозууд болон совхоздо хамта дээрээ 1200 гаран гектарта кукуруза таригдаба. Гадна, силос дарахын түлөө аймагай колхозууд урданайхиһаа хоёр дахин ехэ газарта, 413 гектарта наран сэсэг таряа.

Ц. Дандаров, манай корр.

☆ ☆

Үнеэн дүридэ—10 тонно силос

Манай колхозойхид мүнөө жэлдэ малдаа бардам хүрэхэ тэжээл бэлдэхын тула хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ хүдэлмэри хэжэ, оролдолго гаргажа байна. Колхоздомнай тусгаар луговодуудай звено бии болгодонхой, тэдэнэр мүнөө сабшалан, хадалан үтэгжүүлжэ, уһалжа байнхай.

Теэд гансал бүдүүн тэжээлээр адууһа малайнгаа арбин гадар зузааруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлжэ шадахагүйбди. Тиимэһээ үнеэн бүридэ 10 тоннoһоо бага бэшэ, хонин бүридэ 2 центнер, мүн гахайдашье эдюулхээр кукурузын силос дараха гэжэ шиидээбди. Урдахи жэлнүүдтэ кукуруза яһала тарибашье, һаһаһан соогоо ургаса абажа шадаагүй һэмди. Сэхынь хэлэхэдэ, кукурузын хойноһоо ёһотой харууһа хэжэ шададаггүй, хүсэд һайнаар оролдодоггүй байгаа гээшэбди.

Энэмнай тон буруу, бүтэхэгүй ябадал байгаа. Бидэнэр Курскын таряашадай хандалгатай, мүн партиин обкомой, Министрнүүдэй Соведэй кукуруза ехээр ургуулха тушаа хараалһан хэмжээ-ябуулганuудтай танилсаад байхадаа, өөһэдынгөө алдууе мэдэржэ, саашадаа энэ ургамалай талмайе үргэдхэхэ, ургасыень дээшэлүүлхэ хэмжээ хараалаабди.

Мүнөө колхоздомнай тусхай механизированнэ агрегат эмхидхэгдэнхэй. Энэ агрегадые дүршэл ехэтэй механизатор Еши-Доржо Бадмаев хүтэлбэрилнэ. Мүн сеялкэшэн-комбайнераар Базаргуро Мухагшанов ажаллаха юм. Эдэнэр мүнөө кукурузынгаа газарые уһалжа, үтэгжүүлээд, тарилгаяа эхилээ. Мүнөө жэл энэ культурые 70 гектарта тарижа, га бүриһөө 300 центнерһээ бага бэшэ ургаса абахабди. Кукурузынгаа газарые зундаа хоёр — гурба дахин элдүүрилхэ, мүн уһалха, нэмэлтэ тэжээл үгэхэбди. Тиихэдэ кукурузаяа үрэжэл һайнтай, уһалагдамаар газарта хэхэбди.

Манай эндэ зарим жэлдэ эртэ хюруу унажа, ургажа байһан кукурузые хүлдөөжэрхидэг юм. Тиимэһээ хүйтэн хюрууһаа аршалхын тула хюруугай унахые тухайлхадаа үүр сайхын урдахануур тарилгаяа тойруулжа аргал шэбхээр, үмхи модоор гал ехээр түлижэ, унайн утаа тунааха хүдэлмэри эмхидхэхэбди. Хүн зониие элсүүлжэ шадаа һаа, энээниие хэхэ арга боломжо гүйсэд бии.

Мүн силостэ оруулхаар 20 гектарта наран сэсэг таринхайбди.

Кукуруза тарижа ургуулха агрегадай хүдэлмэриие шалгажа, туһалжа байха гэжэ партийна организациин бюродо даалгагданхай.

Тиигэжэ мүнөө жэл гектар бүриһөө 300 центнер ногоон эшэ набша абажа, хамта 2100 тонно силос дарахабди.

Б. Гасаранов, Хориин аймагай «Путь Сталина» колхозой партийна организациин секретарь.

Огородой эдеэ ехээр ургуулхабди

Мүнөө үбэлһөө эхилжэ огородойнгоо газарта наг шэбхэ ехээр зөөхын түлөө оролдолго гаргаабди.

Энэ хүдэлмэридэ үнэн сэдьхэлһээ һайнаар хандадаг хүнүүд бригададамнай бии. Жэшээнь, Б. Гармаева гансаараа 2040 тэргэ наг шэбхэ зөөгөө. 65 наһатай үбгэжөөл Жугдур Дармаев яһалал ехэ ажал хэжэ, долоон хоног соо 16 ажалта үдэр олоо. Мүн Бадера Мифтахова, Эльвира Дамбаева һайнаар хүдэлдэг нүхэд юм.

Манай бригадынхид ажал хүдэлмэреэ бүри һайнаар эмхидхэжэ, мүнөө жэл огородой эдеэ ехээр ургуулха зорилго табижа, социалистическэ уялга абаабди. 22 гектар газарта мангир, морковь, капуста, помидор, үгэрсэ тарихабди. Мүнөө мангир, морковь, свёкло тарижа дүүргээд, бусад культурануудайнгаа рассада һуулгахаяа байнабди. Огородоо уһалжа байха канава шэнээр малтаабди.

А. Лобсанов, Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой огородой бригадир.

Малаа юугээр тэжээхэнь бэ

☆

Түнхэнэй аймагай зарим колхозууд кукурузын тарилгые гэдэргэ татана

☆ ☆

Түнхэнэй аймагай колхозууд жэл бүри үбһэ тэжээлээр дутадаг юм. Зарим жэлдэ олон колхозууд ниитынгээ малые оройдоол 40—50 процент бүдүүн тэжээлээр хангадаг байна бшуу. Энээнһээ шалтагаалжа, колхозуудаймнай адуу мал удаанаар үдэдэг, гарза хоролтодо ородог байна.

Түнхэндэ ган гасуур болодоггүй, газарыншье үрэжэлтэй. Хүдөө ажахын ургамалай, үбһэ ногооной баян ургаса эндэһээ бэшэ хаана абаха юм гэжэ хэлсэдэг гээшэ. Нээрэйшье иигэжэ хэлсэдэгынь зүбтэй. Жэл бүри хүдөө ажахын ургамалай, үбһэ ногооной баян ургаса эндэ абахаар юм. Теэд яахадаа үбһэ тэжээл дуталдана гээшэб? Юундэб гэхэдэ, һүүлэй үе болотор эндэхи колхозууд үбһэ тэжээл бэлдэхэ асуудалда ёһотойгоор анхаралаа табидаггүй байгаа.

Харин энэ жэлдэ колхозууд тэжээлэй ургамал урда урдынхида орходоо хараагүй ехээр тариха гэжэ шиидээ. Энэ зорилгоор аймаг дотор 10 мянган гектар шэнэ, залуу газар ашаглагдажа, тэжээлэй ургамал тарилга 3—4 дахин ехэдхэгдэхэ юм. Тиигэжэ эндэхи колхозууд ниитынгээ малда элбэг хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлдэхэ аргатай болохо байна.

Шэнэ, залуу газарые элдүүрилхэ талаар Сталинай, «Путь Ленина», «Искра», XX партсъездын, Калининай нэрэмжэтэ колхозууд горьтой хүдэлмэри хээ. Эдэ колхозууд ашаглаһан шэнэ газартаа тэжээлэй ургамал тарижа байнхай. Үбһэ тэжээл бэлдэхэ талаар «Знамя» колхоздо мүнөө бэелүүлэгдэжэ байгаа хэмжээ-ябуулганууд һайшаалтай. Тэдэнэр тэжээлэй ургамал тарилгые хоёр дахин ехэдхэхэнь. Хамтадаа 840 гектарай 192 гектарынь кукуруза таригдаха гэхэ гү, али нёдондоноймхиһоо 72 гектараар ехэдхэгдэхэ байна. Мүн тэрэ тоодо 50 гектарта наран сэсэг, 20 гектарта турнепс, силос болгохын тула 60 гектарта овёс, зелёнко болгохын тула 105 гектарта овёс, гахай бэлшээжэ таргалуулхын зорилгоор 20 гектарта хартаабха таригдаха. Тарилгын хүдэлмэри ябуулхатаяа хамта, силосэй түхеэрэлгэ, тэжээл хадагалха газар заһабарилжа, бэлдэжэ эхилээ. Гектар бүриһөө 300 центнерһээ доошо бэшэ кукурузын эшэ набшаһа абая гэһэн курскынхидай уряае тус колхозойхид халуунаар дэмжээд, кукуруза ургуулха тусхай звено эмхидхээ. Мүн звенодо хэрэгтэй болохо машина, зэр зэмсэг үгтөө. Кукуруза тарихын тула үрэжэлтэй һайн газар таһалагдаад, эндэ 3 мянгаад гаран тонно наг шэбхэ тараагдаа. Томо жэжээрнь илгагдаһан, хородогдоһон үрэһөөр, имагтал квадратно-гнездовой аргаар тарилга хэгдэхэ.

17 партсъездын, Сталинай, Ленинэй, Калининай нэрэмжэтэ болон бусад колхозууд тэжээлэй ургамал урда урдынхиһаа ехэ газарта тариха байна. Эдэ колхозууд кукуруза тарилгадаа илангаяа ехэ анхарал хандуулна. Жэшээнь, Сталинай нэрэмжэтэ колхоз түрүүшээр 30 гектар газарта кукуруза тариха гэжэ түсэблэһэн аад, тарилгын үедэ тэрэ түсэбөө шэнэлэн хаража, 75 гектарта кукуруза тариха болоо. Калининай нэрэмжэтэ колхоз 400 гектарта квадратно-гнездовой аргаар тарилга хэхэ гэжэ шиидээ. Гадна, горьтойхон газарта кукурузые овёстой холижо тариха юм.

Гэхэтэй хамта, малай тэжээл бэлдэхэ талаар зарим колхозой хүтэлбэрилэгшэд ехэ алдуу гаргана. Нэн түрүүндэ тэжээлэй тон һайн культура — кукурузые тоохогүй ябадал үзэгдэнэ. Урда жэлнүүдтэй жэшээлхэдэ, зарим колхозууд кукуруза тарилгаяа горьтойгоор багадхаа. Жэшээнь, «Победа», Кировэй нэрэмжэтэ, «Новый путь» колхозууд оройдоол 20—20 гектарта кукуруза тарихаар хараална. «Путь Ленина», «Искра» колхоз кукуруза тарихаяа арсаа.

Эдэ колхозууд багахан газарта кукуруза таряад, үндэр баян ургаса абаха гэжэ хараална юм аабы гэжэ һанахаар. Теэд тиимэшье юумэн үгы. Харин гектар бүриһөө оройдоол 100—150 центнер эшэ набшаһа абаха гэжэ түсэблэнэ. Зарим колхозууд кукурузаяа үрэжэлтэй һайн газарта тариха гэжэ оролдоногүй.

Колхозой зарим хүтэлбэрилэгшэд кукурузые тоохогүй хэбэр үзүүлнэ. Үнгэрхэдөө гээгдэнги һанал бодолдо абташанхай байна. Кировэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Мамурков КПСС-эй айкомой пленум дээрэ иигэжэ мэдүүлээ: «Манай колхознигууд үни заяанай тарьяашад юм. Нэн түрүүндэ тэдээндэ ороoһо тарьян хэрэгтэй ха юм».

Тиимэһээ тус колхозойхид үрэжэлтэй һайн газарта шэниисэ таряад, үлэгшэ газартаа кукуруза тариха гэжэ бодоно. Ниитынгээ малда элбэг хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлдэхэ тухай парти, правительствын гарғаһан заабаринуудтай иимэ һанал бодолой зохилдохогүй байһаниинь элитэ.

«Путь Ленина» колхоз тухай тусгаарлан хэлэхэ хэрэгтэй. Энэ хадаа аймаг соогоо мал ажал ехээр эрхилдэг колхозуудай нэгэн гээшэ. Һүтэй үнеэдээр, хонидоор, гахайгаар олон колхоз энэ ха юм. Гадна, тус колхозойхид малайнгаа үбэлжэлгые ехэ бэрхэшээлтэйгээр үнгэргөө. Үбэлжэлгын тэн багта бүдүүн тэжээлынь дууһаад, силос, концентрадаар ехээр дуталдаа һэн. Энэ ушарһаа малайнь ашаг шэмэ ехээр доошолһон, олоор гарзада ороһон юм. Тэрэ алдуунь колхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ һургаал боложо үгэхэ аабы гэжэ һанамаар байгаа. Теэд колхозой хүтэлбэрилэгшэд зохихо тобшолол хээгүй байшоо ха. Аймагай тусхайта организацинуудай шанга эрилтэ табиһаар байтар, тус колхозойхид (түрүүлэгшэнь нүхэр Ускеев, парторганизациинь секретарь нүхэр Цыренов), нёдондо кукуруза тариһамнай ургаагүй һэн гээд, мүнөө тарихаяа огто арсаһан байна. Нээрэйшье нёдондо жэлдэ Түнхэндэ кукуруза һайнаар ургаагүй. Юундэб гэхэдэ, шанар муутай үрэһэн асарагдаһан байгаа бшуу. Үшөө дээрэһээнь байгаалиинишье уларил таарамжагүй байһан юм. Зүгөөр үнгэрэгшэ жэлдэ кукуруза ургаагүй һэн, гээд лэ, кукуруза тарихаяа арсаха гээшэ зүбтэй хэрэг бэшэ.

Түнхэндэ кукуруза ургахагүй бэшэ, харин һайнаар таряад, харууһалаад байбал, үндэр баян ургаса абтаха. 1956 ондо Калининай нэрэмжэтэ колхоз кукурузын үндэр баян ургаса буурсагтайгаар абаһан байна. «Знамя», 17 партсъездын нэрэмжэтэ, «Сибиряк» колхозууд зарим газарһаа мүн лэ һайн ургаса хуряаһан байха юм. «Путь Ленина» колхозой хүтэлбэрилэгшэд гансал зелёнко ехээр тарижа, ниитынгээ малда үбһэ тэжээл элбэгээр бэлдэдэг болохо асуудалые шиидхэхэ гэжэ бодоно ха. 600 гектарта зелёнко болон овёс тариха юм. Гэбэшье, гансал зелёнко ехээр тарижа, ниитынгээ малда хүсэд хүрэхэ силос дараха, илангаяа шэмэтэ тэжээл ехээр бэлдэхэ гээшэ бэрхэтэй хэрэг бшуу. Иигэжэ ажаллабал, малайнгаа ашаг шэмые эрид дээшэлүүлхэгүйбди.

Эдэ баримтанууд юу харуулнаб гэхэдэ, зарим хүтэлбэрилэгшэд энэ шэмэтэ һайн тэжээл — кукурузые үшөөл һайса мэдэхэгүй, тэрэниие тоохогүй, гээгдэнги һанал бодолтой байна гээшэ ха. Иимэ заримашуулые сэхэ шүүмжэлхэ саг болоо.

Имагтал кукурузые ехээр тарижа, шэмэтэ һайн силос малдаа элбэг дэлбэгээр эдюулээд, ашаг шэмынь эрид дээшэлүүлхэ байнабди. Тиимэһээ колхоз бүхэн кукурузада ехэ анхарал табиха зэргэтэй.

Е. МИТАХИНОВ.

Болгариин коммунистическэ партиин VII съездэ хабаадалсахаяа КПСС-эй делегаци ошобо

[Бо]лгариин коммунистическэ пар[тиин] VII съездэ хабаадалсахын [тула]да Софи орохоёо КПСС-эй деле[га]ци энэ оной майн 31-нэй үдэр [«ТУ]-104» самолёдто һуужа гараба. [КП]СС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэ[шүү]н, КПСС-эй Центральна Коми[тедэ]й Нэгэдэхи секретарь Н. С. [Хру]щев делегациие толгойлно. [КП]СС-эй ЦК-гэй гэшүүн, Молда[виин] КП-гэй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь нүхэр З. Т. Сердюк, КПСС-эй ЦК-гэй гэшүүн, КПСС-эй Курска обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Л. Н. Ефремов, КПСС-эй ЦК-гэй Таһагые даагша нүхэр Ю. В. Андропов гэгшэдһээ делегаци бүридэнэ. Советскэ Союзһаа Болгариин Арадай Республикада байдаг элшэн сайд нүхэр Ю. К. Приходов делегацида оролсоно.

КПСС-эй делегаци Софида ерэбэ

[С]ОФИ, майн 31. (ТАСС). Болга[рии]н коммунистическэ партиин [VII] съездэ хабаадалсахын тулада [КП]СС-эй делегаци КПСС-эй ЦК-[гэй] Нэгэдэхи секретарь Н. С. Хру[щев] түрүүтэйгээр мүнөөдэр Софида дэргэдэ тэбхэр 18 часта ИЛ-14 самолёт ерэжэ бууна. Самолёдһоо Н. С. Хрущев, делегациин бусад гэшүүд, «ТУ-104» самолёдоор Пловдивска аэродром дээрэ ерэжэ бууһан делегациие угтаһан БКП-гэй ЦК-гэй политбюрогой гэшүүд Дотор Живков, Антон Югов, Димитр Ганев самолёдһоо гаража ерэлэ.

[Бо]лгариин коммунистическэ пар[тиин] хүтэлбэрилэгшэд, Болгариин [зо]нэй, ниитын ажал-ябуулагшад, [БК]П-гэй VII съездэ хабаадалса[хаяа] ерэһэн ахадүү коммунисти[ческ]э, хүдэлмэришэнэй партинуудай [деле]гацинуудай гэшүүд, социалис[тиче]скэ оронуудай посольствонуу[дай] толгойлогшонор, тэдэнэй гэ[рэлэ]н, Софиин хэдэн мянган ажал[шад], Болгариин Арадай Республи[кын], СССР-эй, социалистическэ бу[сад] оронуудай национальна тугуу[даар] гоёон шэмэглэгдэһэн Софиин [аэро]дром дээрэ делегациие угтаа.

[Со]фиин аэровокзалай байшангай

КПСС-эй түлөөлэгшэдые аэродром дээрэ байгшад нэшьесэ альга ташалгаар, «Ура» хашхаралдажа угтаа. КПСС-эй, БКП-гэй хүндэлэлдэ, болгаро-советскэ хэтэ мүнхын, эбдэршэгүй хани барисаанай хүндэлэлдэ зорюулан юрөөлнүүд табигдаа.

Софиин аэродром дээрэ КПСС-эй делегациие угталга болгаро-советскэ хани барисаае, коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай бата нэгэдэлые эли тодоор харуулаа.

КПСС-эй делегациин Болгарида ошоод байһан тухай

СОФИ, июниин 1. (ТАСС). Болгариин коммунистическэ партиин VII съездэ хабаадалсахаяа ошоһон КПСС-эй делегаци, КПСС-эй Президиумэй гэшүүн, КПСС-эй Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. С. Хрущев түрүүтэйгээр Болгариин болон уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал-ябуулагша Георгий Димитровой мавзолейдэ мүнөөдэр үдын хойно орожо, венок табяа. Советскэ Армиин хүндэлэлдэ зорюулагдаһан монументын, фашиздэ эсэргүү тэмсэлдэ наһа барагшадай памятнигай дэргэдэ делегаци мүн лэ веногуудые табиһан байна. БКП-гэй ЦК-гэй политбюрогой гэшүүд Тодор Живков, Антон Югов, Димитр Ганев, Болгариин партийна, олониитын бусад ажал-ябуулагшад, тэрэшэлэн советскэ посольствын хүдэлмэрилэгшэд делегацитай хамта ябалсаа.

Делегациин ябаһан лэ газартань, КПСС-эй түлөөлэгшэдые городой хэдэн олон мянган хүн зон халуунаар амаршалаа.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

1957 ондо загаһа бариха, бүйлүүлхэ түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэһэнэйнь түлөө Калининградска областиин загаһанай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдые, загаһашад-колхознигуудые, партийна, советскэ, профсоюзна, комсомольско организацинуудай хүдэлмэрилэгшэдые—хамта 345 хүниие СССР-эй Верховно Соведэй Президиум СССР-эй орденууд болон медальнуудаар шагнаһан байна.

Далай дээрэ загаһанай олзоборилго хүгжөөлгэдэ габьяатай байһанайнь, загаһа барилгада ехэ амжалта туйлаһанайнь түлөө нүхэд И. И. Алексеевтэ, Г. К. Прокуста, Н. И. Сизовтэ, Б. А. Супруненкодэ Социалистическэ Ажалай Геройн нэрэзэргэ олгогдоо.

Финляндиин президент Урхо Калева Кекконен Москваһаа мордобо

СССР-эй Верховно Соведэй П[ре]зидиумэй, тэрэнэй Түрүүлэгшэ К[.] Ворошиловай уряалаар Совет[скэ] Союзда хани ёһоор айлшалжа [ябаһан], Финляндиин Республикын п[ре]зидент Урхо Калева Кекконен ма[йн] 31-дэ түрэл ороноо бусаба. Хүндэтэ айлшан, тэрээнтэй суг ябалсаһан Финляндиин гүрэнэй ажалябуулагшад СССР-тэ арба хоноо. Энэ үе соо хани барисаата арадай түлөөлэгшэд Москваһаа гадна, Ленинградта, Свердловскдо, Ташкентдэ хүрэһэн байна. Тэдэниие советскэ арад ябаһан лэ газартань хани халуунаар угтадаг байгаа.

Финляндиин гүрэниие толгойлогшын хүндэлэлдэ зорюулагдан, Внуковска аэродром дээрэ хүндэлэлэй харуул табигдаһан байба. Дээдэ зэргэтэ айлшанаа мордохуулхын тулада хэдэн олон москвагайхид эндэ суглараа.

Үглөөнэй 11 часта аэродром дээрэ нүхэд К. Е. Ворошилов, А. И. Кириченко, Ф. Р. Козлов, А. И. Микоян, Н. С. Хрущев, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшонор Ж. А. Ташенев, К. Н. Озолин, СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ П. П. Лобанов, СССР-эй министрнүүд, бусад тусхай тушаалта хүнүүд ерэбэ.

Финляндиин Республикаһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Ээро А. Вуори, гадаадын оронуудай дипломадууд, журналистнууд мордохуулагшадай дунда байлсаа.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошилов микрофоной үмэнэ үгэ хэлээ.

Финляндиин Республикын президент Урхо Калева Кекконен харюугай үгэ хэлэһэн байна.

Советскэ хүтэлбэрилэгшэд, бусад мордохуулагшад президент Кекконентэй, Финляндиин гүрэнэй бусад ажал-ябуулагшадтай ябахынхиие гараа барилсабад. 11 час 13 минутада самолёт агаарта ниидэн гаража, Хельсинки тээшэ шэглэн ябаа.

(ТАСС).

Ах дүү БНМА Улсын Их Хурлын төлөөлөгч нарт халуун баярыг хүргэе!

Совет, монгол арадуудай хани барисаан улам батажан мандаха болтогой!

☆ ☆ ☆

Дамдины Сүхбаатар

Ленин багш
Кремлийн ордонд
ажиллаж байлаа,
Лимбэ шиг нүхэлсэн
ташуур урд нь
тавиастай байлаа.
Ширээн дээр нь
ам цаас
дэлгээстэй харагдана,
Шингэн бэхээр
аятайхан бичсэн
бичиг үзэгдэнэ.
Хажууд нь нэг
хүдэр эр
сууж байлаа,
Хантааз өмссөн
хүрэн царайтай
Сүхбаатар байлаа.
Бичгээ уншиж
гүйцээд Ленин
толгойгоо өндийлгөлөө
— Бид, та нарт
бүх талаар
тусална гэлээ.
Яг тэр үг
монгол нутагт
гэрэл болж цацарлаа,
Ялгуусан тэмцлийн
ялж дийлэх
аянга болж нижигнэлээ.
Орос цэргүүдийн өмссөн
малгайны нь таван хушуунд
тэр үг
Оддын манлай
алтан гадас шиг
гялалзаж ирнэ!
Гартаа барьсан
бууны нь жадыг
тэр үг
Гангаар хурцалж
галаар халаагаад
ялалзаж ирнэ!
Атаат дайсныг
тэр үг
сүм болон
дэлбэ цохино!
Ардын партизан
цэргийн гарт
туг болон
дэрвэж хийснэ!
Эрх чөлөөний
ширүүн тулалдааны
ялалт болж мандана!
Энх үеийг нээх
улаан туузыг
хайч болж огтолно!
Буман жил
бурхны үг
булай л болж байлаа,
Буурал Кремлиэс
Лениний үг
далай болж цалгилаа.
Эрх чөлөөний
түүхийн хуудас
Лениний үгээр эргэнэ!
Эх нутгийн
тал хөндий
Лениний үгээр чимэгдэнэ.
Саргүй шөнө
тэр үг
чийдэн болон ялалзана!
Саваа бялхсан
гол дээр
гүүр болон зогсоно!
Хот газар
тэр үг
байшин болон ярайна!
Хойноос өмнө хүртэл
галт тэрэг болон жирийнэ!
Ажилчин хүний өмнө
суурь машин болон хүнгэнэнэ!
Алаг үрсийн оюунд
сургаал эрдэм болон гэрэлтэнэ!
Уран зохиолчийн өмнө
яруу найраг болон зурайна!
Уудам өргөн талд
алтан тариа болон халиурна!
Талын малчны нутагт
нэгдэл болон бөхжинэ!
Тарианы өргөн талбарт
трактор болж нижигнэнэ!
Даяар монгол оронд
социализмын оргил болж сүндэрлэнэ.
Дайчин баатар намын маань
сонгох цамхаг болж өндөрлөнө!
Лениний үгээр замчилсан
эх орон
чамайгаа дуулъя!
Ленинизмийн гэрлээр гийгүүлсэн
энхрий нам
чамайгаа магтъя!

Монгол уранзохёолшо Ц. Гайтавын «Дамдин Сүхбаатар» гэжэ найраглал-поэмэһээ абтаба

Б. ЯВУУХУЛАН

Тагтаа шубуун

Дайнда эсэргүү тагтаа шубуун,
Далияа һэбин-һэбин,
Дэлхэйн зоной харгы залажа,
Дэлгэр баяр асарнаш.

Эрэлхэг үнэншэ хүнүүд хамта,
Элин-халин байхадаш,
Эбэй тугы дээшэнь үргэн,
Энхэ байдал байгуулна.

Золтой гэгээн ерээдүйе
Зохёон байхы уряалхадаш,
Зоной хүсэн мушхаржа,
Зольбо дайсад шэшэрнэ.

Түби дэлхэйн арад бүхэн
Түймэр галда эсэргүү
Түбшэн тайбан байдалай
Түшэг болон элсэнэ.

Шуумайн ниидээ тагтаа шубуун,
Шуурган һалхи буулгажа,
Шуһата дайнай дариин утаа
Шуран хурдаар зайсуулнаш.

Жэгтэй һайхан жаргал тухай
Жэгүүр даляараа юрөөхэдэш,
Жэнгинүүр аялгын хүгжэм доро
Жэргэн дуулана замбуулин.

Даша Дамбаев бурядшалан оршуулба.

В. БИТОНОЙ

Монгол орондо

Хангай, Хэнтэйн эгсэ
үндэр мундарга алталһаар,
Жанжан Сүхэ Баатарай
шулуун дүрэдэ бадарһаар,
Жүдхэн гаража өөдөө,
наран дэлхэйе гиигүүлнэ.
Налайхань ниислэл хотодоо
нүүрһэ элбэгээр эльгээнэ,
Намжаарма үргэн таладаа
ногоо, таряа ургуулна.
Хизааргүй үргэн гүбөөгөөр
адуу мал хушуурна,
Хурдан зээрдэ хүлэгөөрөө
хүбүүн ээрэн суглуулна.
Иимэ сарюун үглөөнэй
нэгые монголшууд шэлээд,
Эхэ оронойнгоо гербые
уран гоёхоноор шэмэглээл.

С. ДАШДЭНДЭВ

Цэвэрхэн хүүхэн

Цээлхэн хөндийн хоршоонд
Цэвэрхэн хүүхэн нэг байв,
Цэвэрхэн хүүхэн гаднаа
Цэцэг усалж суув.
Ганган залуу эрцүүл
Гадуур нь бишгүй л явах юм,
Гажуу зантай хүүхэн
Ганц ч эргэж харахгүй юм.
Тайван байдлыг донсолгосон
Тачигнах чимээ гарлаа,
Тал нутгийн станцаас
Трактор яваад ирлээ.
Хүүхэн харин тэгсэн чинь
Хүчит тракторыг хардаг байна
Хүчит тракторыг барьсан
Худэр эрийг ширтдэг байна.

1957 он.

Б. ЦЭДЭН-ИШ

Г. БАЗАРХАНД

Нэгэдэлдэ ороё, хүгшэн

Зай орое, хүгшэн, нэгэдэлдэ,
Зоншье орожо байна барандаа.
Юундэ бидэ хоёр тэгэндэ
Иигэжэл һуужа байхабибди даа.
Сонин-газетэ уншажа харуулна,
Сомон захираад, манда танюулна.
Агууехэ хүршэ Совет орон
Алдаршана хамтын ажалай дүлөөр.
Тэндэхи колхознигууд «Победа» машинатай,
Тэнюун дабхар гэр байшантай.
Хүбүү, басагадынь эрдэм һургуулитай,
Хүдэр инженер, агроном солотой.
Манай түрэл орондо нэгэдэлнүүд
Мандажа һаяхана, байгуулагдажа эхилээл.
Хаба шадалаараа хамтаран нэгэдэжэ,
Хүл дээрээ бодохомнай мэдээжэ.
Ороёл даа нэгэдэлдэ, хүгшэн эжы,
Ошожо хэлэхэмни мэнэ гэһээр.
Арбаад гаран хони ямаадые
Аминдаа үлээжэ орхихобди гэртээ.
Сайханаа һүлэжэ һуухадамнай юрэдөө,
Сагаан мухарайманай һүн хүрэхэл.
Өөдэ уруугаа ябахынгаа түлөө
Үндэр зээрдээ үлээхэбди өөртөө.
Ороёл даа нэгэдэлдэ, хүгшэн эжы,
Ошожо һаналаа үгэебди мүнөө.
Үбэлдөө буруундамнай үбһэн байха,
Зундаа огородто тарихабди ургамал.
Хэнһээшье дутуугүй ажаллажа шадахабди,
Хүдэлмэри ажалһаа хэзээшье арсахагүйбди.
Зантагар Шарамнай Москва мордуужан,
Жалма басагамнай доктор болуужан.
Үтэлөөд ябахадамнай (бү һанаашархa)
Ури хүбүүднай тэжээжэ маанараа.
Үнэн сэхэ ажалшан гэжэ
Улас гүрэмнай түһаяа хүргэхэ.
Юундэ бидэ хоёр иихэдээ,
Юу хүлеэжэ һуунабибди гэртээ.
Үтэр, хүгшэн, орое нэгэдэлдэ,
Үндэр зээрдэмни уяатай гү сэргэдээ?

Монголһоо В. Петонов бурядшалба.

А. САМБАЛХҮНДЭВ

Намын магтуу

(Дуун).

Хүн цэнгийн дэвэлтээр
Дүүлээд гарамгүй уултай,
Хулан тахийн хатираар
Туулаад барамгүй талтай.
Уудам Монгол орноо
Улаан нар шиг гийгүүлсэн
Ардын хувьсгалт намаа
Аялгуут дуундаа магтна.
Эрдэнэ баялаг бүтээх
Авьяас чадлын охитой,
Эрдэм соёл ундраах
Ариун булгийн эхтэй.
Энхийг хүсэгч түмнээ
Эцгийн хайраар ивээсэн,
Энхрий хайртай намаа
Эгшигт дуундаа магтна.
Мөнхийн эвээр бат бэх
Түших сайн ах дүүтэй.
Энхийн эвээр лут их
Тулах сайн нөхөртэй.
Нижгэр Монгол улсаа
Нийгэм журам өөд жолоодсон,
Удирдагч их намаа
Уянгат дуундаа магтна.

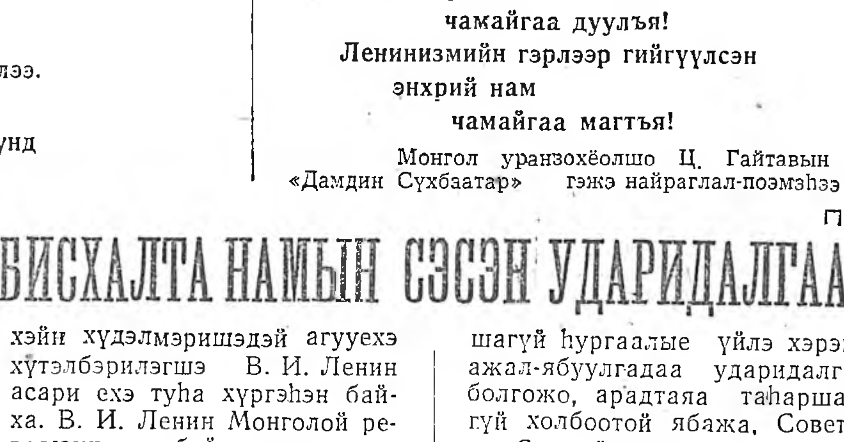
МОНГОЛ АРАДАЙ ХУБИСХАЛТА НАМЫН СЭСЭН УДАРИДАЛГААР

1917 ондо Россида илаһан Октябрьска революци монгол арадта ород пролетариадай революционно дүй дүршэлые абаха, олон ороной ажалшадай эрхэ сүлөөгэй түлөө хүдэлөөнтэй харилсаа тогтоохо арга олгоо бэлэй. Монгол арадай эрхэ сүлөөтэй, бэеэ даанги гүрэн байха тэмсэлые марксизм-ленинизмтэй холбожо, арадай хубисхалые зоригжуулан бэелүүлһэн угаа ехэ аша габьяань Монгол Арадай Хубисхалта Намын бүхы ажал-ябуулгатай нягта холбоотой юм.

Октябриин революциин шууд нүлөөгөөр бии болоһон Монгол Арадай Хубисхалта Нам арадтаа эрхэ сүлөө, бэеэ даанхай гүрэнтэй болохо эрхэ олгожо үгэһэн байна.

Монгол Арадай Хубисхалта Нам анхан тогтохоһоо хойшо түг түмэнэй эрхэ сүлөөе баатарлигаар хамгаалжа, хариин эзэрхэг түримхэйшүүлые орон нютагһаа үлдэн зайлуулжа, монгол гүрэн тогтоохо, феодализмые һалгаха, арадай ажабайдал, соёл культура хүгжөөхэ зорилго урдаа табяа һэн. Монгол Арадай Хубисхалта Нам шэнэ маягай революционно парти боложо, саашадаа хүгжэхэ хэрэгтэнь дэлхэйн хүдэлмэришэдэй агууехэ хүтэлбэрилэгшэ В. И. Ленин асари ехэ туһа хүргэһэн байха. В. И. Ленин Монголой революционно байгуулалтын түлөөлэгшэдтэй бэеэрээ уулзажа, арадай тэмсэлые ударидаха дайшалхы парти байгуулха бата холбоо, партиин тактика, тэмсэлэй хэтын түсэб тухай сэсэн мэргэн һургаал, зүбшөөл үгөө бэлэй.

Монгол Арадай Хубисхалта Нам Ленинэй заабаряар марксизм-ленинизмын илагдашагүй һургаалые үйлэ хэрэг, ажал-ябуулгадаа ударидалга болгожо, арадтаа таһаршагүй холбоотой ябажа. Советскэ Союзай сэгнэшгүй ехэ туһаламжа, дэмжэлгын ашаар, арадай засагай тогтоһоноо хойшонхи гушан долоон жэлдэ ороноо хүгжүүлэн мандуулха талаар үзэгдөөгүй ехэ амжалта туйлаа. Монгол арад өөрынгөө шалгарһан хүтэлбэрилэгшэ—Хубисхалта Намынгаа мэргэн ударидалгаар богонихон хугасаа соо монголшуудай олон зуун жэлэй гээгдэл, хохидолые зайсуулжа, ороноо гүрэнэй түрүү байгуулалтатай, арадай засагтай, хүгжэнги соёл культуратай болгожо шадаа. Манай арад Хубисхалта Намдаа хизааргүй этигэдэг, найдадаг туладаа тэрэнэйнгээ һанал бодолые урагшатайгаар бэелүүлжэ байдаг юм.

Хани-барисаанай харгы.

Манай арад Хубисхалта Намынгаа мэргэн ударидалгаар ажахыгаа, соёл культураяа хүгжөөхэ хоёрдохи табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлээ. Ороноймнай промышленностиин продукци бүтээсын хэмжээ 1952 — 1957 онуудта 70 шахуу процентээр ургаһан, тэрэ тоодо гүрэнэй промышленностиин түсэб 70 гаран процентээр, кооперациин үйлэдбэриинхи — 53 процентээр дээшэлээ. Промышленна предприятинууд мүнөө үеын техническэ түхеэрэлгээр хүсэд зэбсэгжээ. Промышленностиин шэнэ һалбари байгуулалгада 147,1 миллион (сая) түхэриг һомологдожо, табан жэлэй туршада промышленна продукци бүтээлгэ 54,9 процентээр ехэ болоо. Промкомбинат, ЦЭС, мяханай комбинат гэхэ мэтэ олон предприяти түсэбөө 100—200 процент дүүргэһэн байна. Эдэ бүтэдын үрөөр хоёрдохи табанжэлдэ промышленна продукци бүтээлгэ 40 гаран процентээр дээшэлжэ, продукциин өөрын үнэ сэн 20 процентээр химдараа.

Хүдөө ажахын нэгэдэлэй тоо 1957 ондо 1953 онойхиһоо 3,9 дахин, урхэтынь тоо 6,9 дахин, гэшүүдэйнь тоо 13,7 дахин, хамталагдаһан малынь 12,3 дахин олошороо. Үмсын ажалтанай 36,3 процентнь нэгэдэлдэ ороо, орон доторхи малай 24 процентнь ниитын болгогдоо. Хоёрдохи табанжэлдэ хүдөө ажахын нэгэдэлэй адуу мал жэл бүри үдэжэ, 1957 ондо 10,5 процентээр олошорһон байна. Энэшэлэн һангай ажахы, морёор үбһэ сабшадаг станци, мал ажал эрхилдэг станци, олон аймаг, сомон — бултадаа мал үсхэхэ зорилгоёо һайнаар бэелүүлжэ байгаа юм.

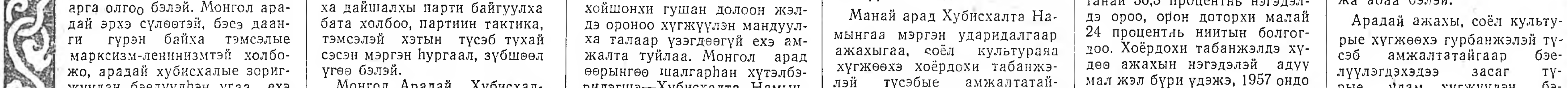
Манай ороной арадай ажахы, соёл культурые хүгжөөхэ хоёрдохи табанжэлэй түсэб соо промышленностиие дэбжээхэ, мал ажалай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар заагдаһан зорилго амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна. Мүн соёл культура, шэнжэлхы ухаан ехэ амжалтатай хүгжэнэ.

Түсэбөө ингэжэ амжалтатайгаар бэелүүлһэн дээрэһээ манай гүрэн үдэрһөө үдэртэ бэхижэжэ, арад ниитэ намынгаа мэргэн ударидалгаар гайхамшагта илалта туйлажа шадахаяа дахин дабтан харуулаа.

Монгол Арадай Хубисхалта Намын оронойнгоо, ажахы болон соёл культура хүгжөөхэ (1958—1960 онуудта) гурбанжэлэй түсэбые холые хараалан гаргахадань, тэрэниинь арад зомнай халуунаар угтажа абаа бэлэй.

Арадай ажахы, соёл культурые хүгжөөхэ гурбанжэлэй түсэб амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэдээ засаг түрые улам хүгжүүлэн бэхижүүлжэ, социализмын, энхэ тайбанай үйлэ хэрэгтэ шухала туһа нэмэри болохо байна. Монгол арад агууехэ Советскэ Союз магнайтай социалистическэ лагериин бүхы гүрэнүүдтэй хамта байгуулһан, ахадүү ёһоной хани барисаа, эб найрамдалые бүри бэхижүүлжэ, орон соогоо социализм байгуулха агууехэ хэрэгтэ шэнэ шэнэ амжалта туйлан гарахаяа уужам замаар урагшаа дабшажа ябана. Энэ ехэ ажалай амжалтын үедэ монгол арад Хубисхалта Намдаа хизааргүй ехэ дуратай, тэрэнээ нягтаар тойрон хүреэлжэ байдагаа харуулжа, мэргэн жолоодолго доронь ороноо хүгжүүлэн мандуулхын түлөө эсэшэ сусашагүй тэмсэжэ байна.

«Үнэн» сонинһоо абтаба.

...шөө дахин бэлэдхэлэй класс тухай

БМАССР-эй Гэгээрэлэй министерствын анхаралда

Коммунистическэ общество байгуулалсаха эдэбхитэй, ёһо мэдэхэ хүнүүд болгожо залуу үетэнииие хүмүүжүүлхэ зорилго манай Парти, Правительствын зүгһөө табигдана. Энэнээ нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлдхэхын тула һургуулинуудтахи һуралсалай ёһо гуримые үндэһэнэйнь хубилгаха тухайда арадай гэгээрэлэй зургаанууд, олониитэ хэлсэжэ эхилээ.

...үгэдэниитын уялгата һуралсалай болзорые 8 жэл, дунда һургуулида һураха болзорые 11 болгохо тухай һанамжа бии. Манай республикэ дотор бэлэдхэлэй классай байһан дээрэһээ, бурят һургуулиинхид нэгэ жэлээр үлүү һуралсаха эргэтэй болоно.

...хын дашарамда, бэлэдхэлэй класс мүнөө үедэ биратай үүргэ ...эргэнэгүй гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Анхандаа бурят үхибүүдые ... хэлэндэ һайнаар һургаха зорилгоор энэ класс байгуулагдаһан бэзэ. Теэд, бэлэдхэлэй классай ...һонһоо хойшо бурят үхибүүд ород хэлэндэ үлүү һайнаар һураһан юумэнь байхагүй.

...лэдхэлэй классай байгуулагдаһан ушарай нэгэ шалтагаанинь ... байгааб гэхэдэ, тэрэ үеэр (...5—47 онууд хүрэтэр) хүдөөгэй һургуулинуудта тусхай мэргэжэлтэй багшанар тон хомор гү, али үгы ...уу байһан юм. Тэрээнһээ шалтагаалан, бурят һургуулинуудта ... хэлэн хангалтагүйгөөр заагдажа байгаа. Харин мүнөө эдэ һургуулинуудта багшын хүсэд эрдэмтэй хүнүүд хүдэлдэг болонхой. Тэрэ ...р һуралсалай хэрэгые, тэрэ ...о ород хэлэ заалгые һайнаар ...лха дүүрэн аргатай.

Мүн һүүлэй жэлнүүдтэ хүдөө нютагуудаар гайхамшагта хубилалтануудай болоһониинь элитэ. Улад зоной дунда соёл гэгээрэл ехээр дэлгэрээ. Һургуулида ороодүй үхибүүдые хүмүүжүүлхэ эмхи зургаанууд (ясли, хүүгэдэй сад, талмайнууд гэхэ мэтэ) олон болоо. Эдэ эмхи зургаануудта бурят хүүгэд ород хэлэндэ зарим тэды һуража эхилнэ. Хаа хаанагүй машина, радио, кино, соёл культурын элдэб эмхи зургаанууд гэхэ мэтэ дэлгэржэ, хүдөө тосхонууд танигдахаар бэшэ болотороо хубилаа ха юм. Иимэ ушар үхибүүдэй хүгжэлтэдэ нүлөөлжэ, ород хэлэндэ һурахадань туһална бшуу.

Бэлэдхэлэй классай һуралсалай түсэб болон программашье тааруугүй байдаг. Тоо бодолго заалгые жэшээ болгон абаад харахада: энэ классай үхибүүд түхэреэн жэлэй турша миин 20 соо нэмээхэ хороохо хоёрые үзөөд, үсхэхэ, хубаахые оройдоо гарадаггүй. Харин долоо наһа гүйсэһэн ород сасуутаниинь нэгэдэхи класста сэхэ ороод, аяар 100 соо нэмэжэ, хороожо һурадаг, 20 соо үсхэдэг, хубаадаг байха юм.

Ород, бурят хэлэнүүдэй программанууд баһал тиимэшүү. Бэлэдхэлэй класста үзэхэ түрэлхи хэлэнэй ном удхаараа, найруулгаараа, хэмжээгээрээ 1-дэхи классайхиһаа хүндэ, орёо мэдүүлэлнүүдтэй байдаг. Ород хэлээр үхибүүдтэ үнинэй мэдээжэ болоһон үгэнүүд («мама», «папа», «трактор», «машина», гэхэ мэтэ) үгтэнхэй.

Бурят залуушуул дунда гү, али дээдэ һургуули дүүргээд, нэгэ жэлээр гээгдэжэ, ажал хүдэлмэридэ гараха болоно. Үхибүүдые нэгэ жэл үлүү һургахада, гүрэн түрэдэмнай гарзатай, түрэлхидтэншье хүндэшэг байхань элитэ.

Манай һанахада, бурят һургуулинуудта бэлэдхэлэй классые байлгаһанай хэрэггүй.

Н. Намсараев, РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша.
Л. Линховоин, БМАССР-эй һургуулиин габьяата багша.
А. Константинов, багшын эрдэмэй кандидат.
Ц. Цыдендамбаев, хэлэ бэшэг шэнжэлхэ эрдэмэй кандидат.
Б. Батоев, багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ институдай түрэлхи хэлэ, литературын кабинедые даагша.

РЕДАКЦИҺАА: энэ статьягай авторнууд шухала асуудалаар һанамжаяа хэлэбэ. Бэлэдхэлэй класс тухай олон статья бүри 1956 ондо манай газетын хуудаһанда толилогдожо, багшанар, арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд, түрэлхид, олониитын түлөөлэгшэд бурят һургуулиин эхин классуудай һуралсалхүмүүжүүлгын хүдэлмэридэхи дутагдалнуудые элирүүлхэ зуураа, өөрынгөө үүргэ хүсэд дүүргэдэггүй бэлэдхэлэй классые болюулха хэрэгтэй гэжэ сэхэ хэлэһэн байгаа. Тэрэ гэһэнһээ хойшо аяар хоёр жэлэй үнгэрбэшье, республикын Гэгээрэлэй министерство олониитын һанамжа, дурадхалнуудые анхаралда абангүй орхижорхиһон байха юм. Манай һанахада, бэлэдхэлэй класс тухай асуудалые нэгэ тээшэнь, зүб мүрөөр шиидхэхэ саг тулажа ерээ.

Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэ дээрэ

КУКУРУЗЫН БАЯН УРГАСА

...нөө жэлэй Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкые харахада эдеэ ...ой, тэжээлэй эрхим ургамал ... бултанда мэдээжэ болоһон— ...руза ургуулха дүй дүршэл үр...өр элишэлэгдэнэ. Выставкын ...шье павильондо оробол кукуру...алтан шаргал буурсагуудай ...йханаар сомоотой байхыень, ...н метр үндэр ногоон эшэ на...ень обёоронгүй гарахын арга... Эхэ оронойнмай бүхы союзна ...убликанууд энэ үнэтэ ургама...үндэр баян ургаса абахын хой... оролдожо, яһала һайн ам...а туйлажа байһаниинь элирнэ.

...э талаар Краснодарска хизаа... «Кубань» совхозой дүй дүршэл ...рхолтой. Энэ совхоз манай ...СР дотор кукуруза ургуул... түрүү ажахы гэжэ тоологдоно. ... энэ культура ургуулхадаа тү... агротехникэ болон машина, ...эг үргэнөөр хэрэглэнэ. Тиимэ... энээниие жэлһээ жэл бүри үнэ ...багатайгаар, химдаар ургуул... болоһон байна.

...куруза ургуулхадаа тус сов... ...ибриднэ, һайн шанартай үрэһэ ...лэнэ. Хура бороогой багаар ...ог дээрэһээ газарай хүрьһэн...иг нойто бариха, бог үбһэн... ...эмсэхэ хэрэгтэ гол анхаралаа ...уулна.

...энэр кукурузын баян ургаса ...ын тула намарһаа хойшо бэл... эхилдэг. Энэ ургамалые гол ... намартаа таригдадаг шэнии...удаа таридаг заншалтай. Ку...ынгаа газарые намартаа 7—8 ...иметр гүнзэгыгөөр дискэтэй ...льнигаар элдүүрилдэг. Энэ ...зой олон жэлэй дүршэл дээ... харахада, газараа сентябрь ...н хоёрдохи хахадта 27—28 ...иметр гүнзэгыгөөр хахалхада ...й байба.

...на, тэндэхид хабартаа хүрь...зүбөөр элдүүрилхэ хэрэгтэ ай...р ехэ анхарал табина. Хабар...параа хүндэлөөшэнь нэгэ ...борнойлдог. 5—6 хоноһоной ...эр хоёрдохёо борнойлдог ...Хэрбээ газарай хүрьһэнэй эл...ыртат үбһэтэй байбалынь ха... үзөөд, культиваци хэдэг бай...ихэдээ газарай хүрьһые үлүү...ажархихагүйн тулада 12—14 ...метр гүнзэгытэйгээр табигда... шаблаагүй лущильник хэрэг... болонхой.

...илгын урда тээ газараа эл...жэ байхадаа гектар бүридэ ... центнер суперфосфат, 0,5—1 ...ер хлористо кали болон ...,7 центнер аммиачна селитра ...а сеялкээр тараажа үгэдэг. ...совхозой түрүү звеногойхид ...гын урдахи культиваци хэхэ... ...ктар бүридэ 50 центнер наг ..., 2 центнер суперфосфат ...көөр тараадаг.

...на, кукурузые саг сооль, һайн ...ртай үрэһөөр, агротехническэ ...рние баримталан таридаг. ...эр үрэһые газарай хүрьһэнэй ... сантиметр гүнзэгыдэ) 10— ...дус дулаасахада квадратно...зой аргаар таридаг заншал... Тиихэ зуураа «СШ-6» сеял...ээр хоёроорнь агрегат болгон ...эдэг. Энэ ушарта ажалай ...а бага боложо, ургасын үнэ ...ндардаг юм.

Гэхэтэй хамта, тус совхозойхид ургасын хойноһоо оролдосотойгоор харууһалдаг, ряд хоорондохи газарыень хэдэн дахин элдүүрилдэг. Түрүүшын элдүүрилгые ургасын һая гараад, ряд гэжэ мэдэгдэхээр болоходо, 8—10 сантиметр гүнзэгытэйгөөр, хүндэлөөшэнь хэдэг. Хоёрдохёо бог үбһэнэй гарасые хаража байгаад мүн лэ 8—10 сантиметр гүнзэгыгөөр элдүүрилдэг юм. Тэрэнэй удаа 5—7 үдэрэй үнгэрхэлөөр 6—7 сантиметр гүнзэгытэйгөөр гурбадахи элдүүрилгэ хэдэг.

Ряд хоорондохи газарые элдүүрилхэдээ хоёр культиваторые холбоод, «КВ-35» гү, али «Беларусь» тракторaар зүдхүүлдэг. Иимэ агрегадаар үдэртөө 120—140 га хүрэтэр ургасые элдүүрилдэг болонхой. Тиихэдээ хүдэлмэриин шанарые һайжаруулхын тула тракторист бүхэндэ тарилгын тусхай талмайнуудые даалгажа үгэдэг. Энэ ушарта трактористнууд агротехническэ заабаряар хараалагдаһан гүнзэгыдэ, ургамалнуудые һэндэнгүйгөөр элдүүрилгэ хэхые оролдодог байна.

«Кубань» совхоз 1951 онһоо хойшо кукурузын гибриднэ үрэһэ ургуулжа, Эхэ оронойнгоо колхоз, совхозуудта эльгээдэг байха юм. Энээнэйнгээ түлөө тус совхоз 500 мянган түхэриг сэбэр олзо оруулжа, энэ жэлдэ Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэдэ хабаадаха эрхэ олоһон байна.

Киргизскэ ССР-эй павильон дотор эндэхи Фрунзенска областиин Сталинска районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй ямар аргаар кукурузын баян ургаса абажа байһан тухай харуулагдана. Энээн тухай выставкэ харагшадта тус колхозой түрүүлэгшэ П. И. Фроликов иигэжэ хөөрэбэ.

—Хэрбээ урдань 40 гектар кукуруза таридаг байгаа һаа, мүнөө манай колхоз 230 гектарта энэ ургамал тарина. Тэрэнэйнгээ 100 гектарыень буурсагайнь һүн эдеэтэй болоод байхада хуряажа, силос дарадаг байнабди. 40 гектарыень нэмэлтэ ногоон тэжээлдэ хэрэглээд, үлөөшэ 90 гектарһаань ороoһон абтадаг болонхой.

Мүнөө жэлдэ кукуруза майн эхеэр таригдаа. Тарилгымнай газар олон жэлэй ногоо хахалһан, залууг байха юм. Тэрэ газарые халха үедэ гектар бүридэ 5 центнер суперфосфат, 1 центнер калийна дабһан тараагдаа. Саһанай хайлаад байхада мүн шииг нойтоной ороһоной һүүлээр газарайнгаа хүрьһые хоёр удаа борнойлоо һэмди. Үрэһээ тарихынгаа урда тээ газараа дискэтэй лущильнигаар элдүүрилээд, катогоор жэгдэлдэг байнабди. Тарилга «СКГ-6» сеялкээр, рядайнь хоорондо 70 сантиметр зайтайгаар хэгдээ.

Кукуруза ургуулха тушаа Могилевско областиин «Коминтерн» колхозой дүршэлһөө мүн лэ һургаал абамаар. Эндэ кукурузые хартаабха, горох, просо гэхэ мэтэ ургамалнуудай һүүлээр таридаг заншалтай.

Мүн ургасын эшэнүүдэй газар дээрээ бултайжа гарадүйдэ борнойлдог, зундаа гурба дахин ряд хоорондохи газарыень элдүүрилдэг юм. Буртаг үбһэнэй гараад байбалынь түүжэ хаядаг.

Кукуруза гээшэ элдэб үтэгжүүлгэдэ ехэ дуратай. Тиимэһээ газараа намар хахалхадаа гектар бүридэ 30—40 тонно наг шэбхэ торфтой холижо тараадаг. Тэндээ культиваци хэхэдээ гектар бүридэ 2—2,5 центнер суперфосфат, 1,5 центнер хлористо кали, 0,5 центнер аммиачна селитра тараажархидаг. Эдэ бүгэдэһөө гадна ургамалай ургажа байха үедэ аргал шэбхэ худхаһан уһаар уһалдаг, шубуунай аргал, суперфосфадаар нэмэлтэ тэжээл үгэдэг байха юм. Тиимэһээ энэ колхоз гектар бүриһөө дунда зэргээр 350 центнер тэжээл хуряажа абадаг байна.

«Дальний Восток» гэһэн павильоно орохоло Хабаровска хизаарай Биробиджанска районой «33-я годовщина Октября» гэдэг колхозой дүршэл тухай бэшэгдэнхэй. Энэ колхоз нёдондо үнеэн бүридөө 10 тонно кукурузын силос даража абаа.

Эхэ оронойнгоо түрүү ажахынуудай дүй дүршэлые хэрэглэжэ, энэ жэлдэ кукурузын баян ургаса абаха гээшэ манай республикын колхоз, совхозуудай шухала зорилго болоно.

Б. Гылыков.

Москва, 1958 оной май.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Бурят-Монголой АССР» гэһэн павильон соо Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой зоотехник нүхэр Ж. Жалсараев хони үсхэбэрилгөөр туйлаһан амжалтанууд тухайгаа выставкэдэ хабаадагшадта хөөрэжэ байна.

Уран Тангариг

Онтохон

Урда сагта Хитад ороной нэгэ нютагта Гүмэн-Сэсэн хаан гэдэг байһан юм ха. Тэрэнэй басаган — Гүнжэ Ногоон дангина дэлхэй дээрэ үзэсхэлэнгэй һайхан абхай*) байба гэхэ.

Энэ абхайн һураг суугаар табан ороной хаашуулай тайжанар Гүнжэ Ногоон дангиные хадамай басаган болгожо абахаар шиидэбэ ха.

Дүрбэн хаанай тайжанар — Монголой, Жагарай, Балбын, Бухаарын — бултадаа Гүмэн-Сэсэн хаанайда бууба. Тэдээнһээ гадна, сохондоо согтой, хэлэндээ хэдүүлгэтэй — хурдан хурса ухаатай, хүдөөгэй үгытэй хүнэй хүбүүн Уран Тангариг гэгшэ байлсаба.

Хитадай Гүмэн-Сэсэн хаан басагаа хадамнуулхадаа заал һаа өөрын хуушанай ёһо гуримаар хүнэй ой ухаанда ороогүй сэсэн мэргэнэй элдэб туршалга хэхэл байха. Тиимэһээ, миниил тайжа тэрэ туршалгада хаагуур байлсаха болоно ааб гээд, Түбэдэй хаан хүбүүндээ этигэн ядажа:— Минии албатан зоноймни дунда «хатууе хамхалха, бүтүүе тааха шадалтай» хүн байна гү? — гэжэ һураглахадань, Уран Тангариг бии юм гэһэн һураг суудa гаража байба ха.

Тэрэ Уран Тангаригые дуудажа асараад, сэсэн мэргыень туршан гэхэдээ, намһаа дээшэл мэдэхэ хүн байна даа гэжэ бодоод, өөрынгөө тайжын орондо Түбэдэй хаанай түлөөлэгшэ болгон, зуун сэрэгтэйень Хитадай Гүмэн-Сэсэн хаанай орон нютаг залаһан байгаа гэхэ.

Табан хаанай зүгһөө худа андын мүрөөр ерээд байхада, — хэндэнь басагаа үгэхые Гүмэн-Сэсэн хаан мэдэжэ ядаба ха. Тиигэхэ зуураа эдэ тайжанарай хэнинь минии даабариие дабажа гаранаб, тэрэндээ басагаа үгэхэб, — гэжэ шиидэд:

—Минии эрилтэ хадаа иимэ: зуун хүн зуун хониной мяха нэгэ хоног соо дууһан эдихэ болоно. Зуун хүхүүр архи дууһыень балгаад байха зуураа, нэгэниинье һогтохо ёһогүй. Тэрээнтэй хамта зуун хониной нойтон арһа мүн нэгэ хоногой болзор соо элдэжэ, эд болгохо ёһотой болоно, — гэһэн соносхол тарааба.

Дүрбэн тайжанарай зуу—зуун хүн хойто үглөөниинь зуун хониной мяха баража эдеэшьегүй, зуун хүхүүр архи дууһаашьегүй, зуун хо....ной арһан нойтондаа байба.

Уран Тангариг ууһаг ухаан бодолоо сахилгаан мэтээр гүйлгэһэнэй удаа, — нэгэ хониной мяха шанаад, зуун хүндөө хэсэг хэсэгээр хубаажа үгэхэдэнь, аманай амтууришье, шүдэнэй шэмтүүришье болонгүй дууһаба. Нэгэ хүхүүр архи зуун хүндэ амасуулхадань, амта шэмтэншье болобогүй. Нэгэ хониной нойтон арһые зуун хүнэй ээлжээ ээлжээгээр, дам дамаа гар дээгүүрээ гүйлгэн, нүгөөдэ захадаа гаргатар эд эдеэн болоод лэ байба.

Тэрэ мэтээр нэгэ хоногой турша соо зуун хониной мяхан дууһан эдигдээд, садаһаншье хүн байбагүй. Зуун хүхүүр архиһаа дуһалшье үлэнгүй уугдажа, һогтоһоншье хүн харагдабагүй. Зуун хониной нойтон арһан элдэгдэжэ дүүрээд, тахада хүхинэн хахинан, һунан агшан байба ха.

Үшөө нэгэ таагдашагүй ямар орёо таабари үгэхэ болоо байна гэжэ Гүмэн-Сэсэн хаан бодоод:

— Далан долоон дангинатай агшаб. Тэдэнэрэй дундаһаа басагыем танижа абаал һаа абаарай, үгыл һаа үгы! —гэжэ һүүлшынгээ таабари хэлэбэ.

Дүрбэн хаашуулай тайжанар хаанай уужам дэлүүн ордон соо зэргэлээд байһан далан долоон дангиные шэртэн хаража, нэгэ сэбэр гэһэнээ шэлэн абаад гарана. Зарим тайжанарай зүгһөө хоёр-гурбааршье хүтэлөөд гараха ябадал үзэгдэбэ. Тэдэнэрэй нэгэниинишье хаанай басага танижа абаагүй байба ха.

Уран Тангариг хэды сэсэн мэргэншье һаа, хаанай басагые бэшэ дангинуудһаа илгаруулан танижа бирахагүй хэбэртэй байба. Тиигэбэшье, Гүмэн-Сэсэн хаанай мэхэтэйшье һаа, магад намдашье байжа болохо аалам,—гэһэн һанал бодолтойгоор хаанай ордон соо ороод байхадань, далан долоон дангина нэгэ үнгын хубсаһаар хубсаланхай: хэниеншье хэн гэшэгүй, алиниеншье алин гэшэгүй, иишэншье таби, тиишэншье таби—аб адлиханууд байба.

Уран Тангариг зэргэлээд байһан дангина бүхэнэй урдань ларалгүй зогсожо, нэгэ нэгээрнь шэг шарайнуудынь галта хара нюдөөрөө соо нэбтэ, наринаар шэртэ шэртэһээр ошобо ха. Нэгэшье дангинын шэг шарайнь юрэдөө хубилха янзагүй байба.

«Ягаа жэгтэй юм!»—гэжэ гайхашаа баран ябатарнь, тиимэ дээдэ захадашье, тиимэ доодошье захада бэшэ, далан долоон дангинын дунда—нэгэ басаган нюдэнэйнгөө һорьмосые үлэ мэдэгээр доошонь буулгажархиба: «Энэл ямар аабши!»—гэжэ Уран-Тангариг нэгэ бага тухайлаад, гэтэһэн нюдөө сабшалангүй, гэшхэһэн хүлөө урилангүй байжа, анхаралтайгаар шэртэхэдэнь, тэрэ басаганай хоёр хасар дээрэ байн байтараа бүтэгэ дарама улаан толбо үзэгдэһэндэл болобо.

«Мүн лэ энэ байбалтайш!»—гэжэ Уран Тангариг тэрэ басаганай баруун гар дээрэһээ бахим барижа, үгэ дуугүй хүтэлөөд, гадагшаа гарашаба гэхэ.

Хаан хүн хэлэһэн үгэдөө торожо, Гүнжэ Ногоон дангинаяа Түбэдэй хаанай тайжада үгэхэ баатай болобо.

Энэ Уран Тангариг гээшэ шэг шарайда сэбэршье, ой ухаанда сэсэн мэргэншье хүн байна. Басагыемни Түбэдэй хаанда хүргэнгүй, тархииень эрьюулжэ, үгэ хүүртэә оруулаад, өөрөө ээлжэ болохо аа гү» гэжэ һэжэг түрөөд, Уран Тангаригые нэгэ хэдэн хүнтэйень баряанда байлгаба.

Гүнжэ Ногоон дангина басагаа Түбэдэй хаанда мордохуулхадаа Уран-Тангаригай удаалагша хүндэ тушаажа үгөөд, сэрэгсууртайень үдэшэбэ ха.

Уран Тангаригые һайн сэбэр байрада байлгадаг, шэмэтэ эдеэ хоолоор хангадаг байба.

Уран Тангариг уур сухалаар халибашье, хаанай шэбээн сооһоо мултарха аргагүй байһан дээрэһээ, нэгэ арга шэбшэн бодоһонойнгоо һүүлээр, ухэрэй нойтон арһа нюусаар оложо, дэбисхэр дороо хэээд, хэдэн хоногой турша хэбтэжэ үжөөбэ ха. Гэр байра соонь хүнэй орошогүй үмхэй муухай үнэртэй болошобо.

— Би ехэ хүндэ үбшэндэ дайрагдаба гээшэб. Намда туһа хүргыт,—гэжэ Гүмэн-Сэсэн хаанда хандаба.

Хаан гурбан бэрхэ эмшэнэйнгээ эгээн багыень эльгээбэ ха. Бага эмшэн эм домоо абажа, Уран Тангаригай байрада оромсоороо үмхэйдэнь тэсэжэ ядаад, дэгэлэйнгээ хамсыгаар хамар амаа бүглэн, үүдэндэнь зогсошобо ха.

— Байза, халдабарита үбшэндэ харбуулһан дээрэһээ миниишни гэр соо хүнэй байшагүй үмхэй болошоо. Гэрэй газаа тээ байжа, намайе эмшэлхэ болобо хат, —гээд тэрэ эмшэниие газаа гаргаба, утаһанай нэгэ үзүүрые гүлгэ нохойн һабарта уяад, нүгөөдэ үзүүрыень газаа байһан эмшэндэ барюулба.

Бага эмшэн утаһаараа шагнажа үзөөд, хаандаа ерэжэ хэлэбэ:

— Шагнажа үзэхэдэм, араатын һудал сохилжо байна. Үбшыень таниха аргамгүй. Хүнэй гэртэншье оромоор бэшэ, фэй! Үмхэй гээшэнь лахын аргагүй даа. Одоо би эмшэлжэ шадахагүйб!—гээд бурибa.

Хаан тэрээниие дуулахадаа ехэтэ һонирхожо, дунда эмшэнээ эльгээбэ ха. Уран Тангариг тахяагай һабарта утаһа уяад, нүгөөдэ үзүүрыень газаа байгша эмшэндэ барюулба.

Дунда эмшэн шагнажа үзөөд:

— Би эмшэлжэ шадахагүйб. Шубуунай һудал сохилжо байна. Үбшэнэйнь шалтагааниие элирүүлжэ шадахагүй байнаб,—гэжэ баһа хаанда мэдүүлбэ.

Хаан ехэ эмшэнээ эльгээбэ ха. Уран Тангариг утаһанай нэгэ үзүүрые столой хүлдэ уяад, нүгөөдэ үзүүрыень газаа байһан ехэ эмшэндэ барюулба.

Ехэ эмшэн тэрээниие барижа үзөөд, хаандаа ерэжэ мэдүүлбэ:

— Энэ хүн ехэл үбшэндэ нэрбүүлһэн байна. Һудалынь модон мэтэ болошонхой. Ягаашье жэгтэй үбшэн гээшэб! Би аргалжа шадахагүй байнаб, — гэбэ.

Хаан ехээр гайхаһандаа, өөрөө Уран Тангаригай байрада ерэжэ, ама хамараа адхан байгаад:

— Иихэдээ танда юун хэрэгтэй болоноб?—гэбэ.

— Өөрынгөө нютагта байхадаа энэ үеэр орон дэлхэйн уула сабдагуудтаа тахил үргэдэг байһан гээшэб. Мүнөө тэдэнэрни намһаа тэрэ эдишэсэ нэхэжэ, гани галзуу боложо, элдэб үнгөөр хорложо байна ха даа, — гэбэ.

— Манай нютагта тэрэ тахилаа хэжэ шадаха гүт? — гэбэ.

— Тиимэ тахилай хэрэгсэлые гүйсэд хангажа үгөө һаатнай, нэгэ хэрэг бүтэжэшье болохо байна,—гээд Уран Тангариг үнэгэн мэхэ гарган, дуугарба.

— Юун хэрэгтэй болохоб, тэрээниие гүйсэдхэжэ шадахаб.

— Нэгэ томо торхоор дүүрэн хониной дэлюунэй шуһан. Нэгэ шуудайгаар дүүрэн торго ургүйн үйгааг хэрэгтэй. Зуун хониной шаруулһан мяхан. Зуун хүхүүр архи. Зуун хурдан гүйгөөшэ—адуун дээрэхи архан хүлэгүүд. Намайе хаража манажа ябаха танай зуун харуулшан хэрэгтэй болохо. Тэрээнһээ бэшэ юуншье намда хэрэггүй, — гэбэ.

«Бараг лэ ха юм даа»,—гэжэ Гүмэн-Сэсэн хаан үгэ дуугүй зүбшөөгөөд, тэрэ эрилтыень гүйсэдхэхэ гэжэ удаалагша ахамад түшэмэдтөө даалгабари үгэбэ.

Ордоной дэргэдэхи хонидоо алаад, дэлюунэй шуһа шахажа, торхо тогоо руу гоожуулжал байба.

Ахамад түшэмэдэй харьяата хонидой хоггүй дууһахадань, дэлюунэй шуһан тогоо торхоор арайхан гэжэ дүүрэбэ.

Хэлсээтэ ёһоороо ордон соохи торго хургуйгаа галдажа, үйгаагыень шуудай руу хэжэл байба. «Ямар садаха сайхагүй ёло гэһэшэб!» гэлдэн, ахамад түшэмэд хаан түрүүтэйгээ уур сухалаа хүрэжэ, ордон соогоо хургашье орёохо торго хургүй үлөөнгүй галдахадань, шуудай дүүрэһэн мэтэ болобо.

— Зай, Уран-Тангариг, хэрэгтэй юумыетнай гүйсөөбэ гээшэбди. Саашаа танай дуран ааб даа!—гэжэ Гүмэн-Сэсэн хаан хэды ехээр хороо бусалбашье, арайхан бэеэ барижа, нааханууряа миһэд гэбэ.

* *
*

Уран Тангариг уулын оройдо гараад, оог хуугай табин, онго тэргэ оруулһан хэбэр үзүүлжэ, элдэб эсын юумэнүүдые аманда орохысоо дурдан байба ха.

— Зай даа, орон нютагаймни эзэн болохо уула сабдагуудни тайлга тахилһаамни хүртэбэ гээшэ, — гээд, зуун хонинойнгоо шаруулһан мяха тэбшэ тэбшээр харуулшадайнгаа урда табижа үгөөд:

— Манай нютагай заншалаар зошод[1] түрүүлжэ хүндэһөө хүртэхэ ёһотой юм. Тиимэһээ, айлшархангүй хүртэхые гүйнаб!—гэбэ. Харуулшад шараһан булаһан мяха эдиһэндээ уданшьегүй амаа ехээр ангажа, хүхүүртэй архи тээшэ дабшан, шүлһөө таһа залгинад. Ухаа гэхэдэнь уһа саһаншье байбагүй.

«Энэ үеэр айлшадаймнай досоо ямар боложо байна ааб», — гээд Уран Тангариг зуун хүхүүр архияа нэгэ нэгээр тэдэнэрэй урда табиха зуураа:

— Халуунайхине амаа дэбтээжэ һуухадатнай болохо. Ехэ ехээр балгажа бү һогтоорройгты. Һүүлдэнь намда һаад түбэг бү үзүүлээрэйт,—гэжэ дура булламаар зорюута дуугарба.

Гүмэн-Сэсэн хаанай харуулшад хүхүүртэй архи хүхэжэл һуубад. Тингэжэ һууһаар һогтожо, һууһаниинь һууһан газартаа, хэбтэһэниинь хэбтэһэн газартаа нойрсошобод ха.

Уран Тангариг тэдэ бүгэдэнэй һогтоһон һогтоогүйе шалгаһанай һүүлээр, ябаха саг дүтэлөө гэһэн тэмдэг өөрынгөө хүнүүдтэ һэмээхэнээр үгөөд, һайн һайн моридыень унаад, зуу шахуу моридые ургаар дараад, огторгойдо хүрэмэ улаан тооһо бушхуулан, орон нютаг тээшээ харайлгаба.

Харгы замдаа эсэһэн тулиһан моридоо аса хяагтай атар ногоондо табяад, амар моридоо һэлгэн унажа, хии мэтэ хиидэжэ, хэрмэн мэтээр гулдиран ябашаба ха.

Гүмэн-Сэсэн хаанай хүргүүлжэ ябаһан Гүнжэ Ногоон дангинын газараа тэгнэхэ үедэнь Уран Тангариг хүсэжэ ерээд:

— Зай, таанарни харгы замдаа зобоо тулягүй ябаба гүт?—гэжэ урин дулаанаар хандаба.

— Бараг, гэмгүй дабшабашье һаа, танайнгаа гээгдэшэхэдэ һанаа зобонги ябаба гүб даа,—гээд Гүнжэ Ногоон дангина илдамханаар харюусаад:

— Танай хан тайжа хүбүүн хэр сэбэрхэн юм ааб?—гэжэ асууба.

— Ямар ...элсээн байхаб даа! Сэбэрыншье сэбэр юм даа...—гээд дуугай боложо доошоо харашана.

— Сэбэрыншье сэбэр байгаад...—гэжэ дангина гайхан, Уран Тангаригай шэг шарайень гэтэн шэртэнэ.

— Эндээ гэжэ хэлэхэдэ, хан тайжын зэмэнь хадаа ганса хамаргүй агша,—гээд хүндөөр амисхална.

— Хамаргүй? Юу хэлэнэ гээшэбта!—гэжэ сошордуугаар дуугараад, «дэлхэй дээрэ эгээл гоё сэбэр басаган гэлсүүлһэн аад, хаанай хамаргүй хүбүүндэ ошохо гээшэмни лагаа муухай юм!»—гэжэ Гүнжэ Ногоон дангинын эльгэн дээрэ гэнтэ үбшэнэй бууһандал барагар боложо, досоонь урбаад, урма дураа хухаршаба.

Уһа мүрэнэй уташье һаа, харгы замай холошье һаа, тэдэнэр Түбэдэйнгөө хаанай орон нютагта хүрэн дүхэн ерэбэд ха.

Бэри хүнэй бууха тусгаар гэр табигданхай байба. Уран Тангариг тэрэ гэртэнь Гүнжэ Ногоон дангинада урял табин буулгаба. Тэрэнэй һүүлээр Түбэдэйнгөө хаанай ордондо орожо:

— Хаан аба, танай зарлигаар Хитадай Түмэн-Сэсэн хаанай Гүнжэ Ногоон дангиные асаржа буулгаба гээшэб.

— Һайн даа! Асараал хадаа болоот. Байза, бэри болоошомнай хэр зэргэ шэнжэтэй, шэг шарайда ямар юм ааб? Ошожо уулзаа һаа.. — гээд. хаан һууриһаа бодоодхино.

— Яаха аргагүй гоё сэбэр, һайханиншье һайхан байбашье..,

— Юу?!—гэжэ хаан бадашан дуугарба.

— Үндэр түрэлтэ хаан аба, намайе хүлисэгты. Һайханиишье һайхан, теэд үжэмхэй үнэр танар гээшэнь хүнэй дүтэ һуумаар бэшэ юм даа,—гэбэ.

—Юун, юун боложо байгаа юм! Минии орон нютагые бузарлан, тиимэ үмхэй үнэртэйе юундэ асарбаш!—гэжэ бадашаба ха.

— Танай зарлигаар болоол даа,—гэбэ Уран Тангариг.

— Зай, тиимэл ха юм даа. Тайжымни дуран болоно бээзэ. Минии уулзаһанайшье хэрэг юм даа, нэгэл гэжэ асарһан хадаа тайжыемни абаашажа, тэрэ үмхэй үнэртэйтээ уулзуулха болоо бээзэш даа. Хэрбээ яаха аргагүй тиимэ байгаал һаань, ши асарһан хадаа орон нютагтань буулгажа үгэхэ уялгатайш. Ойлгосотой гү?

— Тон ойлгосотой!—гээд Уран Тангариг һэб гэнхэй гарашана.

Уран Тангариг үжэнгир үмхэй юумэ оложо, Гүнжэ Ногоон дангинын гэрэй үүдэндэ шэнгээжэрхинэ. Тэрэнэй һүүлдэ хаанай тайжые дахуулжа, дангинын гэрэй үүдэндэ абаашаад:

— Орожо хайрлагты! — гэбэ.

Хан тайжа гэрэй үүдэнэй барюул барибашье, үмхэй үнэртэнь тэсэжэ ядан, «оролтой гү, али байлтай гү» гэжэ ээл тээл болобошье, холоһоо зорижо ерэһэн хаданъ орожол гараха баатайб,—гэжэ бодоод, ама хамараа дэгэлэйнгээ хамсыгаар һайн гэгшээр бүглэжэ, үүдэ татан оробо ха. Харан гэхэдэ, гоё гээшэнь яаха аргагүй, сэбэр залуу басаган һууба. Тайжа хүбүүн үгэ дуушье гаралсангүй халаглаад, үүдэнһээ тэхэрин гарашаба.

— Зай, ямар байнаб?—гэжэ Уран Тангариг асууба.

— Сэбэрыншье сэбэр даа, теэд би иимэ үмхэй сохотой үе наһан соогоо яажа һууха гээшэбиб! Намда хэрэггүй, — гээд ябашаба.

Хан тайжын гараһанай һүүлээр, «Үнэхөөрөөл энэ хүн хамаргүй байһан хадаа, ама хамараа хамсыгаараа бүглөөд орожо ерээ байна,—гэжэ бодоод, «ямар аргаар эндэһээ орон нютагаа бусалтайб,»—гэжэ Гүнжэ Ногоон дангина һанал бодолдо эзэлэгдэбэ.

Тэрэ дары хаан өөрөө тайжаһаа дууламсаараа, Уран Тангаригые дуудуулжа асараад:

— Зай, хүбүүн! Минии тайжа хүбүүн шинии асарһан басагантай хэзээдэшье сугтаа һуухагүйб гэнэ. Ши хүбүүн, тэрэ үмхэй үнэртэйе хаанаһаа асараа хүмши, тэндэнь буулгажа үгэ!—гэжэ захирба.

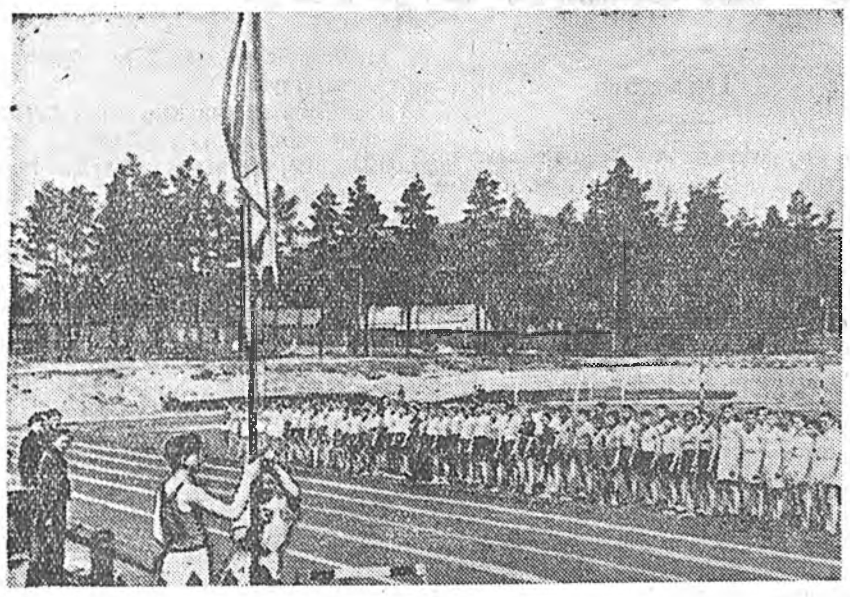
— Хаан аба, танай захиралтые дуулажа байнаб!—гэжэ Уран Тангариг дуугараад, түргэн дундаа түхеэрэн, Гүнжэ Ногоон дангинатай сугтаа мордожо, гоё һайхан тала нютаг олоод, хоюулан һанаа сэдьхэлээ таалсан, хүдөө зоной дунда хүндэ ехэтэй боложо, ан бун гэжэ һуугаа гэһэн юм.

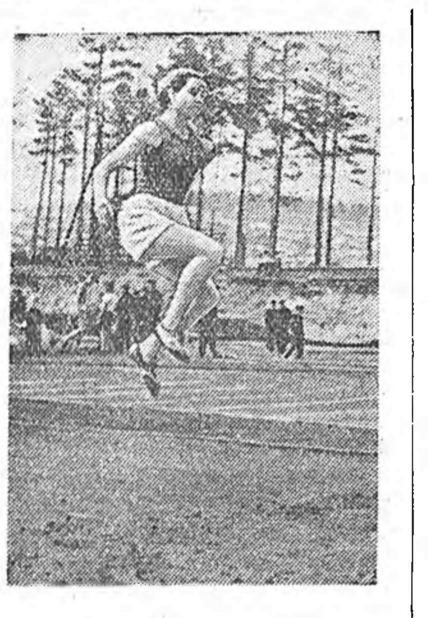
А. ШАДАЕВ найруулан бэшэбэ.

*) Абхай—сэбэр, арюухан шарайта.

[1]) Зошод—хари газарһаа ерэһэн айлшад.

Һурагшадай спартакиада

Майн 30—31-нэй үдэр Гэгээрэлэй министерство һурагшадай спартакиада түрүүшынхеэ үнгэргэбэ. Мүрысөөндэ аймагуудай, городуудай 18 команда, 185 хүн хабаадаа.

БМАССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ спортсменүүдэй парад боложо, Гэгээрэлэй министерствын зүгһөө С. Ф. Бурлаков, ВЛКСМ-эй обкомһоо О. Г. Дамбаев гэгшэд үгэ хэлэхэ зуураа мүрысөөндэ хабаадагшадые һуралсалай жэлэй дүүрэһэнтэй дашарамдуулан амаршалаад, эрхим амжалта туйлахыень хүсэбэ.

Удаань мүрысөөн эхилжэ, шанга урилдаан болоо. 100 метрын урилдаанда эдиршүүлэй дундаһаа Алик Штессель (Баргажан) баранине ахин гараба. Тэрэнэй саг 11,5 секунда.

Хүнгэн атлетикээр Улан-Удэ городой, Сэлэнгын, Баргажанай аймагай һургуулинуудай һурагшад һайн бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа. Хоёр үдэрэй туршада болоһон үсэд шанга урилдаанай удаа Улан-Удын Советскэ район нэгэдэхи, Октябрьска район—хоёрдохи, Железнодорожно район —гурбадахи һуури эзэлээ.

Аймагай түлөөлэгшэдэй дундаһаа сэлэнгынхид — нэгэдэхи, баргажанайхид — хоёрдохи, Заиграйн аймагай һурагшад—гурбадахи һуурида гараа.

Майн 31-нэй үдэшэ мүрысөөнэй түгэсхэлэй вечер боложо, шалгарһан спортсменүүдтэ шангууд барюулагдаа. Тэрэ тоодо һурагшад Штессель (Баргажан), Евсюков (Улан-Удын Железнодорожно район), Цинкер, Ховрин (Советскэ район) гэгшэд шангуудта хүртөө.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1) Спартакиадада хабаадагшадай парад. 2) Улан-Удын Советскэ районой түлөөлэгшэ Люда Баташева утые харайжа ябана.

А. Котковой текст.
Л. Хайдуровай фото.

Гайхамшагта аяншалга

(Хизаар ороноо шэнжэлэлгын-географическа календарьһаа)

Николай Спафарий гэгшын хүтэлбэри доро Хитад орон худар ородой посольствын гайхамшагта аяншалалтын болоһоор 290 жэл гүйсэбэ. Энэ экспедициин аяншалгада олохон эрдэмтэд хабаадалсаһан юм.

Тобольскһоо эхилээд, Сэлэнгэ хүрэтэр экспедици ехэнхи замаа онгосоор гол, мүрэнүүдээр ябаһан байгаа.

Тэрэ үедэ зүүлжээ Нерчинск оронын тула Сэлэнгэ мүрэнине үгсэжэ, Хёлго гол ороод, тэндэһээ хүдөө талаар ябажа, Энгидээ голоор Нерчинск хүрэхэ хэрэгтэй байгаа. Теэд Николай Спафариин хүтэлбэрилһэн экспедици ондоо, сэхэ замаар ябаһан байна. Экспедици жэнгэй харгыгаар Үдэ голые зубшан, Яруунын нууруудай захаар гаража, Лабалнай шэлэ дабаад, Энгидээ гол хүрэһэн юм. Саашадаа энэ замые аяншад ехэ хэрэглэдэг болоһон байна.

Тэрэ аяншалгадаа Николай Спафарий Байгал тухай тодорхойгоор бэшэһэн, мүн Сибирь, Алас Дурна, Хитад тухай һонирхолтой материалнуудые оруулһан байгаа.

И. Котов.

Цехын түрүүшүүлэй нэгэн

ПВЗ-гэй паровозо-механическа цехын начальник Сергей Иванович Добротворский иигэжэ хөөрэбэ:— манай цех соо ажалдаа эрхим хүнүүд олон юм. Тэдэнэй дунда слесарь Бадмаев онсо шалгардаг. Энэ хүдэлмэришэнэй хэһэн юумэн хододоо һайн шанартай байдаг, ажалдаа үнэн сэхээр хандадаг, оролдосотой хүн юм. Үшөө нэгэ һайн юумэниинь гэхэдэ, слесарна хүдэлмэриингөө хажуугаар токарна, фрезерна станогуудые шудалһан байна...

Сергей Иванович цехынгээ показателиин самбар заажа: — Харагтыл даа, нормоёо хэды шэнээн дүүргэһэн байнаб, — гээд омогорхоһон янзатайгаар хэлэбэ.

Нээрээшье, слесарь Бадмаевай һара бүхэнэй даалгабари 350—450 процент дүүргэгдэһэн байна.

— Мүнөө өөртэйнь танилсахада болохо, — гээд нүхэр Добротворский наярхай түерхэй хүдэлжэ байһан станогуудай хоорондуур түрүүлэн ябаба. Станогуудай хажууда байһан хүдэлмэришэдтэ ябадал дундаа, тобшохоноор заабари үгэн гэшхэлнэ.

Фрезерна станогой хажууда тепловозой уһа халаадаг корпусой хоолойнуудай нүхэнүүдые үрэмдэжэ байгаа үндэр бэетэй. хара хүрин шарайтай хүндэ дүтэлөөд: — танилсагты,— гэжэ хэлэбэ.

Тэрэ хүниинь урдаһаамнай хаража,—Ганжур Бадмаев,—гэжэ гараа үгөөд, шамдууханаар эрьежэ, дээгүүр ерэһэн кранай гоходо деталяа шагталан үгэнэ. Һүүлээрнь Ганжур Мункуевич ондоо корпусой нүхэ гаргажа эхилнэ. Гартаа бариһан дрелиинь үрэм хатуу шэрэм руу шурган орожо, түхэреэхэн нүхэнүүдые һубарюулан гаргажа ороно.

Тиигэжэ байтарнь тоо бүридхэгшэ басаган ерэжэ: — Ганжур Мункуевич, паровозой иимэ винтнүүдые түргэн хэхэ болоболта даа, — гэбэ.

Олон үгэ хэлэнгүй, Бадмаев вертикально-фрезерна станогто ошожо, бэлдээтэй байһан түмэрнүүдые абажа, винтнүүдые хэжэ эхилнэ..

Ганжур Мункуевич Бадмаев Сэлэнгын аймагай Жаргаланта нютагта түрэһэн, мүнөө гушан наймвтай хүн. 1939 ондо сэрэгэй албанда абтажа, дайнай жэлнүүдтэ Эсэгэ ороноо хамгаалан тулалсажа, 1945 ондо Эльба мүрэн дээрэ дайшалхы замаа дүүргэһэн юм. Түрэл нютагтаа ерэмсээрээ, ПВЗ-дэ орожо ажаллаһан байна. Арба гаран жэлдэ слесареэр ажаллаха зуураа, фрезерна, токарна станогуудые, мүн бусадшье механизмуудые шудалжа, алишье тээшээ тэгшэ шадабаритай болоһон байна. Үнэн сэхэ ажалаараа нүхэр Бадмаев заводойнгоо оло мянган хүдэлмэришэдэй дунда хүндэтэй болонхой. Агууехэ Октябриин 40 жэлэй ойтой дашарамдуулан, БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиум нүхэр Бадмаевые Хүндэлэлэй грамотаар шагнаһан байна.

Мүнөө Ганжур Мункуевич үшөө һайнаар ажаллажа, Бурят-Монголой республикын тогтоһоор 35 жэлэй ойе ажалай шэнэ амжалтаар угтахын тула шангаар тэмсэнэ.

Б. МАШКИНОВ.

„КОММУНИЗМ" КОЛХОЗДО

ПАР ХАХАЛНА

Кукуруза, хартаабха тарихын хажуугаар колхозой механизаторнууд пар хахалжа байна. Механизаторнуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ тракторист Иван Мелик шалгараа. Тэрэ «ДТ-54» маркын трактораар халаан бүхэндэ 7,6 гектар хахалха даалгабаритай байгаа һаа, 10—11 гектар һайн шанартайгаар хахална.

Иван Мелик тракторайнгаа хойноһоо ехэ һайнаар харууһалдаг дээрэһээ нэгэшье һаадгүйгөөр хүдэлмэрилнэ.

ХУРЬГАДЫЕ ХОРОЛТОГҮЙГӨӨР ТҮЛЖҮҮЛНЭ

Доржи-Ханда Цыбиковэй отарынхид энэ жэлдэ 100 хонин бүриһөө 160 хурьга абаха гэжэ шиидэнхэй. Һүүлэй мэдээгээр, тэндэ 379 хурьган абтаад, нэгэшье хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдэжэ байна. Хонишод хурьгадаа һаруул байрада байлгадаг, рационой ёһоор тэжээл бэлдэжэ үгэдэг.

Наһажаал хурьгашан Д. В. Цыбикова ехэ оролдосотойгоор ажаллажа, залуу хонишодто жэшээ харуулна.

ШЭНЭ ГЭРТЭ ТҮБХИНЭНЭ

Колхозой центр—Дэрэстэй тосхондо барилгын хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар ябуулагдана. Колхознигуудай өөһэдтөө гэр барихадань правлени али болохо туһаламжа үзүүлжэ, мори унаа үгэдэг, пилорамаар модыень хюрөөдэдэг байна.

Мүнөө тэндэ 20 шэнэ гэр баригдаа. Һаяхан һаалишан нүхэр Цыренжапова, колхознигууд нүхэд Цыренов, Мункуев, Соктоев, Раднаев болон бусад шэнэ гэртээ нүүжэ ороо.

Д. Жигмитов.

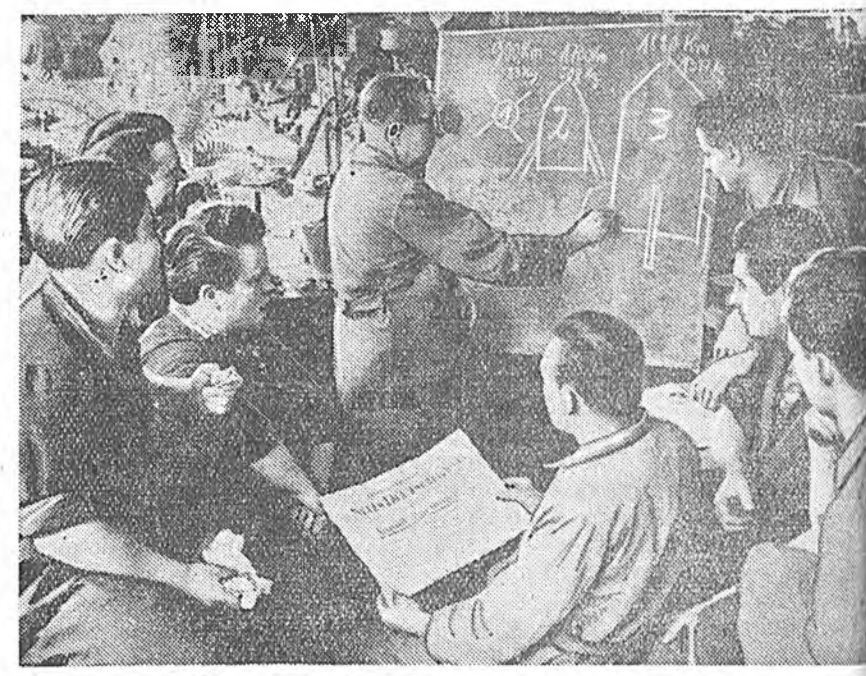
Зэдэ.

Артистнууд наада харуулба

Бурят-Монголой драмын театрын бүлэг артистнууд һаяхан Закаменай Санага нютагаар ябажа, зүжэг, хатар танца харуулба. Ц. Шагжинай бэшэһэн «Эй даа, Базар, Базар!..» гэжэ нэгэ акттай зүжэгые хаража, хүн зон һонирхоо. Зүжэгтэ хабаадагшад: РСФСР-эй арадай артистнууд Ч. Генинов, Н. Гендунова, РСФСР-эй габьяата артист А. Ильин, артистнууд С. Уладаева, П. Лосев шадамар бэрхээр наадажа, колхознигуудые баясуулба.

Ф. Цыденажапов.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Германиин Демократическа Республика. Берлинэй «Электро-Аппарате-Верке» г… жэ заводой инструментальна цехын хүдэлмэришэд Газар дэлхэйе тойрон … шадаг советскэ гурбадахи хэмэл одон тухай обедэй забһарлалгын үедэ хөөрэ… жэ байна. **Центральбильдын** фото.

Парижай үйлсэнүүдтэ тулалдаан болоо

ПАРИЖ, майн 31. (ТАСС). Парижай Елисейскэ талмай дээрэ, бусад гол кварталнуудта республиканска байгуулалтада дурагүйшүүлэй, республикые хамгаалагшадай хоорондо үсэгэлдэр үдэшэ, мүн һүниндөө хэдэн тулалдаанууд болоһон байна. Эдэ тулалдаанууд юун дээрэһээ һүжэрөөб гэхэдэ, баруунай тала баримталдаг этэгээдүүд Елисейскэ талмай дээрэ гараад, колониалистическэ, республикада харша уряа лозунгнуудые хашхаралдаһан байгаа. Энэ аашыень болюулхын тулада полициинхид мүртэй хэмжээ абаагүй.

Республикада харшаар хэгдэһэн энэ ябуулгада хэдэн мянган ажалшад, фашизмда эсэргүүсэгшэд со… хилто үгэһэн байха юм. Республ… канецууд нягтаар жагсаад, Елисей… скэ талмай дээрэ дүтэ шадарай… үйлсэнүүдһээ гаража ерээ. Тиим… дэнь, хархис этэгээдүүд респуб… канска демонстрацида хабаад… шадта добтолго хэжэ, үйлсэдэ ба… һан автомашинануудай шэлые т… сохижо тулалдаа һүжэрөөһэн байн…

Энэ хэрэгтэ полициинхид бол… жандармери хамааралсажа ороһ… байна. Тулалдаанай болоходо х… нүүд шархатаа. Олохон үйлсэнү… тэ шуһа адхаралга болоо. П… рижай үйлсэнүүдтэ болоһон ту… лалдаан һүниин 2 час хүрэтэр ү… гэлжэлбэ. Олон хүн арестовала… даа.

Францидахи политическэ байда…

ПАРИЖ, июниин 1. (ТАСС). Президент Коти Франциин шэнэ правительство байгуулхыень генерал Шарль де Голльдо үсэгэлдэр үдэшэ хуулитаар даалгаһан юм. Генерал де Голль мүнөөдэр дахяад политическэ зүбшэл хэжэ эхилбэ. Тусхайлбал, социалистическэ партиин элитэ ажал-ябуулагшадай нэгэн Макс Лежентэй, МРП («арадай-республиканска хүдэлөөн») партиие хүтэлбэрилэгшэ Жорж Бидотой, Франциин экономическа соведэй түрүүлэгшэ Эмиль Роштай, французска союзай суглаанай түрүүлэгшэ Альбар Сарротой де Голль уулзажа хөөрэлдэһэн байна.

Национальна суглаанай заседани нютагай сагаар мүнөөдэр үглөөнэй 10 часта болохо гэжэ зарлагд… һан аад, 15 часта болохо б… лобо. Энэ заседани дээрэ де Гол… правительствын зүгһөө мэдүүлгэ х… хэ, мүн правительствын гэшүүд… список соносхохо юм.

ПАРИЖ, июниин 1. (ТАСС… Республиканска байгуулалтые, д… мократиие хамгаалха ябуулгану… Францида боложол байһаар. Үсэ… гэлдэр Марселиин үйлсэдэ хэд… зуун демонстрантнууд гараж… «Марсельеза» дуулаа. «Фашизмы… һэргээлгэхэгүйбди!» гэһэн уряа ло… зунгнуудые хашхаралдаа. Демо… странтнуудые полициинхид намн… жа тарааһан байна. 20 хүн арест… валагдаа.

* *
*

ПАРИЖ, июниин 1. (ТАСС). Мүнөөдэр нютагай сагаар 15 часта Франциин Национальна суглаанай заседани нээгдээ. Энэ заседани дээрэ правительствын состав болон программа тухай генерал Шарль де Голль мэдээсэл хээ.

Заседаниие нээхэ зуураа, түрүүлэгшэ Ле Трокер де Голлиин байгуулһан шэнэ правительствын составые соносхоо. Портфельгүй м… нистрнүүдээр Уфуэ-Буаньи (эс… гүүсэлтын демократическа, соц… листическэ союз), Жакино (б… даанхайшуул, социальна ябуул… таряашад), Ги Молле (социалист… ческэ парти), Пфлимлен (Арад… -республиканска парти—МРП… Юстициин министрээр—Дебре (… циальна республиканецуудай пар… ти), Гадаадын хэрэгүүдэй минис… рээр—Кув де Мюрвиль, дотоод… хэрэгүүдэй министрээр—Пеллет… Финансын болон экономикын м… нистрээр Пинэ (бэеэ даанхайшу… социальна ябуулгын таряашад), … гээрэлэй министрээр Бертуэн (… дикал-социалист), министрнүүд… лон гүрэнэй секретарьнуудаар: Б… кон, Корню-Жантий, Гийома, Л… жен, Мальро, Рамонэ гэгшэд том… логдоһон байна.

Өөрынгөө байгуулһан правите… ствын политика тухай деклараци… генерал де Голль удаань соносхо…

«Мүнөөнэй харюусалгатай үе… үрэ схэтэй ябуулга хэхын тула… бүрин түгэлдэр эрхэ түлөөлэлгэ о… гохыень» шэнэ правительство гүй… гэжэ тэрэ хэлээ. Зургаа һар… турша соо иимэ онсо түлөөлэ… олгохые гүйнаб гэжэ де Голль х… лэһэн байна.

Правительство конституциие … билгаха проект дурадхаха хүсэл… тэй байна гэжэ де Голль мэдүү…

Минии байгуулһан правительс… вын составые Национальна сугла… най баталаа һаань, голосовани… һүүлээр парламентын хоёр пала… ээлжээтэ сессиин болохо саг хү… тэр каникулда табигдаха юм гэ… генерал де Голль онсолон тэмд… лээ.

Де Голлиин үгэ хэлэһэнэй һү… лээр Национальна суглаанай за… даниин забһарлалга соносхогдоо…

Уласхоорондын ШЭНЖЭЛЭЛ

Эб найрамдалай аша туһада

Экономическа туһаламжа үзүүлэлсэхэ соведтэ хабаададаг оронуудай коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй зүблөөн, мүн Варшавска договорто хабаадагша гүрэнүүдэй Политическэ консультативна комитедэй зүблөөн майн 20-һоо 24 хүрэтэр Москвада болоо.

Москвада болоһон хэлсээнүүд уласхоорондын байдалда угаа ехэ удхашанартай гэжэ социалистическэ оронуудай арадууд мэдэрнэ. Московско зүблөөнүүд хоёр системын амгалан ёһоор зэргэ оршон мүрысэхэдэ, уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхэдэ тон ехэ туһа нэмэри болоно гэжэ бүхы оронуудай арадууд тоолоно.

Москвада болоһон зүблөөнүүд лахадаа иимэ ехэ түүхэтэ удхашанартай гээшэб?

Юундэб гэхэдэ, тэдэ зүблөөнүүд социалистическэ лагериин бата нэгэдэлтэй, баатар хүсэтэй байһые дахин тодоор харуулаа бшуу. Мүнөө үедэ социалистическэ системэ угаа ехэ хүсэ шадалтай болоо, пролетарска интернационализмын үндэһөөр хүгжэдэг социалистическэ оронууд хоорондоо үнэхөөрөө ахадуу ёһоной хани барисаатай, бүрин түгэс нэгэдэлэй харилсаатай болоо гэжэ Москвагай хэлсээнүүдэй документнүүд элеэр гэршэлэн харуулна.

Экономическа туһаламжа үзүүлхэ соведтэ хабаададаг оронуудай коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй зүблөөнэй толилһон мэдээсэл айхабтар ехэ удхашанартай байна. Экономическа хүгжэлтынгөө түсэбүүдые бүхы талаарнь хоорондоо зүбшэн хэлсэдэг болохо, бэе бэетэйгээ холбоотой промышленностиин, хүдөө ажахын һалбаринуудые хамжаата ажалда улам ехээр оруулха, энэ зүблөөндэ хабаадалсаһан оронуудые бүри мэргэжүүлхэ гэһэн тобшолол түс зүблөөндэ хабаадагшад хээ. Одоол энэмнай социалистическэ дэлхэйн ажахын системын хүгжэлтэдэхи түүхэтэ шэнэ шатын эхиниинь болоно ха юм даа. Энээнһээ хойшодоо дэлхэйн экономикын гурбанай нэгэ хубинь барандаа түсэбэй ёһоор хүгжэхэнь гээшэ. Социалистическэ түсэбтэ ажахы ганса нэгэн оронуудта эрхилэгдэдэг байхая болижо, хэдэн олон гүрэнүүдтэ эрхилэгдэнэ. Одоол энэмнай социалистическэ лагериин улам хүсэтэй болоһые гэршэлэн харуулна бэшэ аал?

Нүгөө талаһаа, Варшавска договорто хабаадагшадай зүблөөн хадаа уласхоорондын байдал тухай асуудалнуудаар, мүн гүрэнүүдэй хоорондохи түгшүүрилтэ байдал һулаpуулхын түлөө тэмсэлэй арга замууд тухай асуудалаар социалистическэ оронуудай нэгэн адли һаналтай байһые баталан харуулаа бшуу.

Варшавска договорто хабаадагшадай Московско зүблөөнэй шиидхэбэринүүд социализмын оронуудай түгэлдэр ехэ хүсэтэ байһые мэдэрнэ. Зүгөөр, социалистическэ оронууд угаа ехэ хүсэтэй байһанаа мэдэрхэ зуураа, эб найрамдал хамгаалха хараа бодолоо эрид сэхэ баримтална. Московско зүблөөнүүдэй шиидхэбэринүүд эб найрамдалай үзэл бодолоор бүримүһэн нэбтэрэнхэй.

Эб найрамдал тухай баруун оронуудташье хэлсэдэг юм. Атлантическа гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд эб найрамдалда дуратайбди гэжэ байжа дайралдаһан лэ газарта шашалдадаг болонхой. Теэд энэнь миил хубхай хооһон үгэнүүд байха юм. Юундэб гэхэдэ, тэдэ хүтэлбэрилэгшэд ооһэдынгөө үгэнүүдые эб найрамдалай аша туһада хэгдэхэ бодото ябуулганuудаар баталдаггүй, харин шэнэ дайе бэлэдхэжэ байһанаа тиимэ үгэнүүдээр далдалдаг байха юм. Жэшээнь, Копенгагенда болоһон НАТО-гэй соведэй һүүлшын сесси дээрэ эб найрамдал тухай үгэнүүд яһалал хэлэгдээ. Теэд тэрэ сессинь эб найрамдал гэһэн үгэнүүдээр далдалжа байгаад, НАТО-до хабаадагша гүрэнүүдэй газар дээрэ ракетнэ буу зэбсэг тодхохо тухай шиидхэбэри абаа.

Харин социалистическэ гүрэнүүд эб найрамдал тухай асуудалда тон ондоогоор хандадаг юм. Социалистическэ гүрэнүүд эб найрамдал тухай үгэнүүдээ бодото хэрэгээрээ батадхадаг байна. НАТО-гэй копенгагенска сессиин шиидхэбэриһээ тад ондоогоор, Варшавска договорто хабаадагша гүрэнүүдэй Москвада болоһон зүблөөн эб найрамдалай аша туһада тодорхой шиидхэбэринүүдые абаа. Гэбэл, зэбсэгтэ хүсэнүүдээ 419 мянган хүнөөр дахин бага болгохо (энээнэй урда тээхи жэлнүүдтэ 2477 мянган хүнөөр бага болгогдоо һэн), советскэ зэбсэгтэ хүсэнүүдые Румыниһаа гаргаха тухай, үшөө нэгэ советскэ зэбсэгтэ девизиие Венгриһээ гаргаха тухай, бэе бэедээ добтололсохогүй гэһэн хэлсээ баталха дурадхалтайгаар НАТО-гэй оронуудта хандаха тухай шиидхэбэринүүд болоно.

В. ЗАГЛАДИН.

Удхаараа адлишуу ород-бурят оньһон үгэнүүд

Хани нүхэсэл, хамтын хүсэн тухай☆

1. Не имей сто рублей, а имей сто друзей.
   Зуун улаан сартай байнхаар,
   зургаан һайн нүхэртэй байһан дээрэ.
   Зуун түхэриггэй ябанхаар,
   зуун нүхэртэй ябаһан дээрэ.

* *
*

2. Не узнавай друга в три дня, а узнавай в три года.
   Не поживши, друга не узнаешь.
   Нүхэрэй һайниие ханилан танидаг,
   мориной һайниие аялан мэдэдэг.

* *
*

3. Одна головня и в печи гаснет, а две и в поле горят.
   Один и дома горюет, а двое и в поле воюют.
   Ганса сусал гал болохогүй,
   ганса хүн хүн болохогүй.
   Ганса хүн
   газар дүүрэхэгүй,
   хоёр хүн
   хошуу дүүрэхэ.
   Нэгэ хүн—хүн,
   хоёр хүн—зон.

* *
*

4. Сам погибай, а друга выручай.
   Нүхэрэйнгөө түлөө
   нүхэндэ унаха.

*
* *

5. С другом дружись, а сам не плошись.
   Нүхэн лэ гээд, түлеэ түлихэгүй,
   нүхэр лэ гээд, үгээ хэлэхэгүй.

* *
*

6. Согласье крепче каменных стен.
   Һайн нүхэр шулуун хэрэмһээ бүхэ,
   һайн морин харсага шубууһаа хурдан.

* *
*

7. С миром — беда не убыток.
   Мирская шея крепка.
   Эб нэгэтэн эбдэрхэгүй,
   үнэн ябадалтан үхэхэгүй.
   Эбтэй байбал — золтой.
   Хамтын хаба ехэ,
   олоной олзо ехэ.
   Олонтой һаа — олзотой,
   түмэнтэй һаа — түүхэтэй.
   Олооро хүниие олзо дахадаг,
   гансаараа хүниие гай дахадаг.

* *
*

8. У нашего свата ни друга, ни брата.
   Живет один, как бирюк.
   И в гости не ездит, и к себе не зовет.
   Һүүдэрээрээ нүхэр хэһэн,
   һүүлээрээ минаа хэһэн хүн.

* *
*

9. Черный день придет — приятели откинутся.
   Наранай һүүдэр
   тэнгэриин бүрхэхэдэ байхагүй,
   нүхэрэй муу
   юумын буруутахада байхагүй.
   Муудахалаар нүхэд холо.

Ц. Будаев.

☆ **Үргэлжэлэл. Эхиниин манай газетын майн 30-най номерто.**

Редакторай орло…
О. ГОМБОЕ…

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00745. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 152.